

**CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DOKTORA TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
DOKTORA PROGRAMI**

**TÜRKİYE’DE MİKROKREDİ UYGULAMALARI:
“GRAMEEN MİKROKREDİ MODELİ MANİSA İLİ ÖRNEĞİ”**

Mustafa Özhan KALAÇ

**Danışman
Prof. Dr. Hüseyin AKTAŞ**

MANİSA–2016

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 17/03/2016 tarih ve 9/11 sayılı toplantısında jürimiz tarafından Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 35. Maddesi gereğince Enstitümüz İşletme Anabilim Dalı İşletme Doktora Programı öğrencisi Mustafa Özhan KALAÇ'ın *"Türkiye'de Mikrofinans Uygulamaları: Grameen Mikroredi Modeli Uygulama Analizleri"* konulu tezi incelenmiş ve aday 06/04/2016 tarihinde saat 13.30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna

OY BİRLİĞİ

DÜZELTME yapılmasına

OY ÇOKLUĞU

RED edilmesine

ile karar verilmiştir.

* Bu halde adaya 6 ay süre verilir.

** Bu halde adayın tez konusu ve/veya danışmanı değiştirilebilir.

BAŞKAN

Prof. Dr. Hüseyin AKTAŞ

ÜYE

Prof. Dr. Semra ÖNCÜ

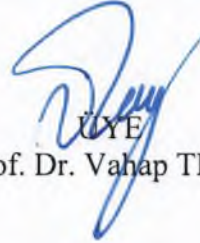
ÜYE

Doç. Dr. Sibel KARĞIN

ÜYE

Prof. Dr. Berna TANER

ÜYE

Prof. Dr. Vahap TECİM

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

Tez Veri Giriş ve Tez Yayınlama İzin Formu

Bu sayfaya Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden alınan “*Tez Veri Giriş ve Yayınlama İzin Formu*” konulacaktır. (Tezin CD’ye çekilmiş pdf formatında bu belge yer almayacaktır.) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> bağlantısındaki belge doldurularak 3 adet çıktısı alınıp imzalanacak; bunlardan biri Enstitüye teslim edilecek olan tez nüshasına konulacak; kalan iki kopya ise Enstitüye teslim edilecektir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak sunduğum “TÜRKİYE’DE MİKROKREDİ UYGULAMALARI: “GRAMEEN MİKROKREDİ MODELİ MANİSA İLİ ÖRNEĞİ” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

06/04/2016

Mustafa Özhan KALAÇ

İmza

ÖZET
TÜRKİYE’DE MİKROKREDİ UYGULAMALARI:
“GRAMEEN MİKROKREDİ MODELİ MANİSA İLİ ÖRNEĞİ”

Dünyadaki en önemli gündem maddelerinden biri yoksulluk ve yoksullukla mücadeledir. Küreselleşme ile birlikte yoksullukla mücadelede artık sadece bir ülkenin sorunu olmaktan çıkmış, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm ülkelerin ortak sorunu haline gelmiştir. Yoksullukla mücadele küresel gelişmenin yanında, bölgesel kalkınma ve doğal olarak ülkelerin kalkınması açısından da büyük öneme sahiptir.

Dünyada yoksulluk ve yoksullukla mücadelede karşımıza çıkan en önemli finansal argümanlardan birisi Mikrofinans ve Mikro kredi kavramlarıdır. İlk olarak 1976 yılında Bangladeş’te uygulanmaya başlayan Mikro kredi uygulamaları, devam eden yıllarda yoksullukla mücadelede ve refah düzeyinin artması konusunda stratejik bir finansal araç haline gelmiştir.

Türkiye’de Mikro kredi uygulamalarının benzer konseptte uygulamalarının başlangıcı 1995 yılıdır. Bu yıldan sonra farklı kurumlarca çalışmalar yürütülmüştür.

Mevcut Mikro kredi uygulamalarıyla ilgili olarak makro düzeyde birçok araştırma olmakla birlikte, özellikle bu krediden yararlanan bireylerde meydana gelen sosyo-ekonomik değişimlerin incelenmesine yönelik olarak yapılan çalışmalar oldukça yetersiz düzeydedir.

Türkiye’de Mikro kredi kullanan bireylerin sosyo-ekonomik yapısının bilinmesi, Mikro kredi uygulaması sonucu geline noktaıyla bu yapı arasındaki ilişkinin (eğitim durumu, yaş, cinsiyet, mevcut gelir düzeyi, meslek, aile yapısı vb.) ortaya konulması ve başarı ölçütlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Çalışmada dar gelirli kadınlara iş kurma ya da var olan işlerini sürdürmeleri amacıyla birçok az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan Türkiye Grameen Mikrofinans Programı’nın Manisa ilindeki uygulaması incelenmiştir. Mikro kredi kullanan bireylerin gelir düzeylerinde meydana gelen değişimle, bu bireylerin sosyo-ekonomik yapıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ve Mikro kredi uygulamalarının kredi kullanan kişiler açısından başarı ölçütlerinin neler olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmanın verileri Manisa Mikro kredi

merkezinden elde edilmiş olup, 2015 Nisan ayına kadar kredi kullanan ve hala aktif kredi kullanıcısı olan 231 kişiye ait verilerden yararlanılmıştır.

Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi üyelerinin, sosyo-ekonomik özellikleri ile gelir artışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen analizde gelir artışının diğer unsurlarla karşılaştırılmasında nonparametrik (parametrik olmayan) analizlerden Mann whithney-U ve Kruskall Wallis analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda mikrokredi kullanan kişilerin “Eğitim Durumları” ve “Seçmiş Oldukları Meslek” arasında anlamlı ilişki tespit edilmiş ve bu yönde bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mikrokredi, Türkiye Grameen Mikrofinans Programı, Manisa

ABSTRACT
MICROCREDIT APPLICATION IN TURKEY
“GRAMEEN MICROCREDIT MODEL MANİSA SAMPLE”

One of the most important topics around the world is poverty and the struggle against it. With the globalisation, struggle against poverty has no longer been the problem of only one country, it has become the common problem of all countries including the developed ones. Struggle against poverty is not only important for global development, but also important for regional improvements and with no doubt the development of the countries.

Two of the most important financial arguments that we face during the struggle against poverty are the terms Microfinance and Microcredit. Microcredit applications first started in 1976 in Bangladesh and then in the following years became a strategical financial tool for the struggle against poverty and financial development.

The year that Microcredit started its applications in the similar context in Turkey is 1995. In the following years different applications was conducted by different institutions.

In Turkey, it is a necessity to know the social economic structure of the individuals using Microcredit, to reveal the relationship between this structure and the present situation as a result of Microcredit application (educational status, age, sex, income, occupation, family etc.) and to decide the criterion of success.

There are many studies in macro level about current Microcredit applications, but the studies towards the social economic changes of the people having used this credit are very insufficient.

In this study as a part of Grameen Microfinance Programme in Turkey, which is applied in many developing and underdeveloped countries aiming women with low income to either start business or to continue their current business, the application in Manisa has been investigated. In this study it has been tried to reveal the criterion of success of the Microcredit applications for the people having used the credit and to find out if there is a relation between the change in the income of the credit using individuals and their social economical structures. The data of the study has been obtained from Manisa Microcredit centre and the data of the people having used credit till April, 2015 and 231 people who are still the users of the credit , has been used.

As a result of the analysis a high relation between “Educational Status” and “Occupation” of the people who have used microcredit, has been found and some suggestions have been made.

Key Words: Microcredit, Grameen Microfinance Programme in Turkey, Manisa

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Prof.Dr. Hüseyin AKTAŞ'a, bilgi ve tecrübesi ile lisansüstü öğrenim hayatımın tüm zorlu aşamalarında maddi manevi her yönden yardımcı olan, tecrübeleri ile beni aydınlatan ve desteğini hiç eksik etmeyen, kendisini tanımaktan büyük onur duyduğum sevgili hocam Sayın Prof. Dr. Semra Öncü'ye, çalışmalarım sırasında gerekli tüm yardımları sağlayan Türkiye Graamen Mikrokredi Programı Manisa Şubesi çalışanlarına, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan aileme yürekten teşekkür ederim.

Mustafa Özhan KALAÇ
Manisa, 2016

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	VI
TEŞEKKÜR.....	VIII
İÇİNDEKİLER	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	XII
TABLOLAR DİZİNİ.....	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MİKROKREDİ KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.1. MİKROKREDİ SİSTEMİ.....	4
1.1.1. Mikrofinansman ve Mikro kredi Kavramları	4
1.1.2. Mikro kredinin Özellikleri.....	5
1.1.3. Mikro kredinin Amacı Nedir?	6
1.1.4. Mikro kredinin Felsefesi.....	6
1.1.5. Mikro kredi ve Mikro Finansmanın Prensipleri.....	7
1.2. YOKSULLUK KAVRAMI	8
1.2.1. Yoksulluğun Tanımı	8
1.2.2. Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları	8
1.2.3. Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE MİKROKREDİ SİSTEMİ UYGULAMALARI

2.1. DÜNYA'DA MİKROKREDİ SİSTEMİ	15
2.1.1. Mikro kredinin Tarihsel Gelişimi	15
2.1.2. Dünyada Mikro kredi Yaklaşımı ve Uygulamaları	17
2.2. TÜRKİYE'DE MİKROKREDİ UYGULAMALARINA GENEL BAKIŞ.....	29
2.2.1. Türkiye'de Mikro kredi Uygulamalarının Gelişimi	29
2.2.2. Türkiye'de Mikro kredi Uygulayan Kurumlar	30
2.2.2.1. Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı (KEDV) (MAYA)	30
2.2.2.2. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP)	31
2.2.2.3. Toplum Gönüllüleri Vakfı (TGV)	31

2.3. TÜRKİYE GRAMEEN MİKROFİNANS PROGRAMI UYGULAMALARI	32
2.3.1. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Uygulamalarına Genel Bakış.....	32
2.3.1. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Faaliyetleri.....	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE GRAMEEN MİKROKREDİ PROGRAMI UYGULAMALARI: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

3.1. ÇALIŞMANIN AMAÇ ve KAPSAMI	39
3.2. MATERYAL VE YÖNTEM	39
3.3. MİKROKREDİ UYGULAMALARINA YÖNELİK YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR.....	41
3.4. TÜRKİYE GRAMEEN MİKROFİNANS PROGRAMI MANİSA ŞUBESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	43
3.5. TÜRKİYE GRAMEEN MİKROFİNANS PROGRAMI MANİSA ŞUBESİ ÜYELELERİ SOSYO-EKONOMİK YAPISI	45
3.5.1. Yaş ve Medeni Durumları.....	45
3.5.2. Hane Halkı Sayıları	47
3.5.3. Ailede Çalışan Sayısı	48
3.5.4. Eğitim Durumları	49
3.5.5. Meslek Durumları	50
3.5.6. Sosyal Güvence Durumları	52
3.5.7. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi Üyeleri Mikrokredi Kullanımları	53
3.6. ANALİZ SONUÇLARI	54
3.6.1. Gelir Artışı Oranları	54
3.6.2. Gelir Artışı İle Cinsiyet Arasındaki İlişki	55
3.6.3. Gelir Artışı İle Yaş Arasındaki İlişki	56
3.6.4. Gelir Artışı İle Medeni Durum Arasındaki İlişki	57
3.6.4. Gelir Artışı İle Hane Halkı Sayısı Arasındaki İlişki.....	58
3.6.5. Gelir Artışı İle Ailede Çalışan Sayısı Arasındaki İlişki	59
3.3.6. Gelir Artışı İle Eğitim Durumu Arasındaki İlişki	60
3.6.7. Gelir Artışı İle Meslek Arasındaki İlişki	61
3.6.8. Gelir Artışı İle Sosyal Güvence Durumu Arasındaki İlişki	62
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	64
KAYNAKÇA.....	68

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

KEDV	Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı
TGMP	Türkiye Grameen Mikrofinans Programı
TGV	Toplum Gönüllüleri Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Eşdeğer Ortalama Hanehalkı Kullanılabilir Fert Geliri, İBBS 2. Düzey, 2014.....	11
Şekil 2: Medyan Gelirin %50'sine Göre Yoksulluk Oranları, İBBS 2. Düzey, 2014.....	12
Şekil 3: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Şubelerinin Türkiye'ye Dağılımı	32
Şekil 4: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Hizmetleri	33
Şekil 5: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Kredilerinin Sektörel Dağılımı (%)	34
Şekil 6: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Şube Sayıları (2003-2015) .	35
Şekil 7: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Üye Sayıları (2003-2015) ..	36
Şekil 8: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Toplam Kredi Dağıtımı (2003-2015).....	36
Şekil 9: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Kredi Portföyü (2003-2015)	37
Şekil 10: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Personel Sayıları (2003- 2015)	38
Şekil 11: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Kar/Zarar Durumu (2006- 2013)	38
Şekil 12: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	46
Şekil 13: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Medeni Durumları (%)	47
Şekil 14: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Ailede Çalışan Sayıları.....	48
Şekil 15: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Eğitim Durumları	50
Şekil 16: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Sosyal Güvence Durumları	53
Şekil 17: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi Üyeleri Gelir Artış Oranları	55

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 1: Satın Alma Gücü Paritesi Cinsinden Yoksulluk Sınırlarına Göre Fert Yoksulluk Oranları, Türkiye, 2007- 2014	9
Tablo 2: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Hesaplanan Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı ve Yoksulluk Açığı, 2006-2014	10
Tablo 3:Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20’lik Gruplar, 2013-2014	13
Tablo 4: Maddi Yoksunluk Oranı, 2006-2014	14
Tablo 5: Yıllara TGMP Manisa Şubesi Kredi Dağıtımı ve Tahsilat Durumu	44
Tablo 6: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	45
Tablo 7: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Medeni Durumları	46
Tablo 8: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Hane Halkı Sayıları	47
Tablo 9: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Ailede Çalışan Kişi Sayıları	48
Tablo 10: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Eğitim Durumları	49
Tablo 11: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Meslekleri	51
Tablo 12: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Meslekleri (Detay)	51
Tablo 13: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Sosyal Güvence Durumları	52
Tablo 14: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi Üyeleri Mikrokredi Kullanımları (TL).....	53
Tablo 15: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi Üyeleri Gelir Artış Oranları	54
Tablo 16: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi Üyeleri Gelir Artış Oranları (Descriptive Statistics).....	55
Tablo 17:Gelir Artışı ve Cinsiyet Arasındaki İlişki Analizi (Mann-Whitney U Testi).....	56
Tablo 18: Gelir Artışı ve Yaş Arasındaki İlişki Analizi (Kruskal Wallis Testi)	57
Tablo 19: Gelir Artışı ve Medeni Durum Arasındaki İlişki Analizi (Mann- Whithney U Testi)	58
Tablo 20: Gelir Artışı ve Hane Halkı Sayısı Arasındaki İlişki Analizi (Kruskal Wallis).....	59
Tablo 21: Gelir Artışı ve Ailede Çalışan Kişi Sayısı Arasındaki İlişki Analizi (Kruskal Wallis Testi).....	60
Tablo 22: Gelir Artışı ve Eğitim Durumu Arasındaki İlişki Analizi (Kruskal Wallis Testi)	61
Tablo 23: Gelir Artışı ve Meslek Arasındaki İlişki Analizi (Kruskal Wallis Testi)	62
Tablo 24: Gelir Artışı ve Sosyal Güvence Durumu Arasındaki İlişki Analizi (Kruskal Wallis Testi)	63

GİRİŞ

Dünyadaki en önemli gündem maddelerinden biri yoksulluk ve yoksullukla mücadeledir. Küreselleşme ile birlikte yoksullukla mücadele artık sadece bir ülkenin sorunu olmaktan çıkmış başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm ülkelerin ortak sorunu haline gelmiştir. Yoksullukla mücadele küresel gelişmenin yanında, bölgesel kalkınma ve doğal olarak ülkelerin kalkınması açısından da büyük öneme sahiptir.

Dünyada yoksulluk ve yoksullukla mücadele de ortaya çıkan en önemli finansal argümanlardan birisi Mikrofinans ve Mikrokredi kavramlarıdır. İlk olarak 1976 yılında Bangladeş'te sistematik olarak uygulanmaya başlayan Mikrokredi uygulamaları, devam eden yıllarda yoksullukla mücadelede ve refah düzeyinin artması konusunda tüm dünyada stratejik bir finansal araç haline gelmiştir.

"Mikrofinans, genel olarak yoksul ya da aşırı yoksul olarak nitelenen düşük gelirli insanlara bankacılık hizmetlerinin sağlanması anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle mikrofinans, düşük gelirli insanlara kendi geçimlerini sağlamaları, kendi potansiyellerini ortaya çıkarmaları ve kendi işletmelerini kurmaları için verilen kredi ve diğer finansal hizmetleri içermektedir" (Öner ve diğerleri, 2008).

Buna karşın Mikrokredi, faaliyette olan veya ilk defa kurulacak olan küçük girişimcilere, işletme sermayesi, malzeme ve hammadde gibi değişken masrafların karşılanması ya da gerekli bazı makine-teçhizat alınmasına yönelik gereksinim duyulan kredinin sağlanmasıdır (Ateş ve Ögütoğulları, 2012). Bu açıdan baktığımızda Mikrokredi olgusu, mikrofinansla göre daha dar kavramlıdır.

Türkiye'de yoksulluk olgusuyla mücadele gerek ulusal gerekse uluslararası çalışmalarda önemli bir yere sahiptir. Nitekim gerek hükümet programlarında gerekse uygulamalarda yoksullukla mücadeleye yönelik politikaların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu konuda çok çeşitli ve farklı politika ve yöntemden bahsedilmektedir. Hiç şüphesiz ki yoksulluk olgusuna karşı tedbir alınması ve azaltılmasında en önemli argümanlardan biri olarak karşımıza mikrokredi uygulaması çıkmaktadır. Dar gelirli veya geliri olmayan kesime, ufak krediler vererek girişimcilik yönünde teşvik eden ve onları bu sayede ekonomik hayata katan

mikrokredi sistemi, dünyada ilk defa 1970'li yılların başında Bangladeş'te ortaya çıkmıştır. Bu tarihlerde iktisat bilimci Muhammed Yunus'un yoksullukla mücadele amacıyla başlattığı çalışmalar sayesinde mikrokredi ile yoksul kesimin ve daha çok kadınların üretime dâhil oldukları gelir elde etmeye başladıkları görülmüştür. Bu durum git gide ülke genelinde sosyal açıdan da iyileşmeye katkı sağlamıştır. Bangladeş'te gerçekleşen bu çalışmaların, yoksul kesimin girişimciye dönüşmesi ve buna bağlı olarak yardıma muhtaç olan bireyler olmaktan çıkarak kendi gelirini elde eden bireyler olmaya başlaması mikrokredi uygulamalarının yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır. Nitekim kısa süre içerisinde benzer sorunlarla uğraşan çevre ülkelerde ve 1990'lı yıllarda Türkiye'de de gerek kamu kurumları tarafından gerekse gönüllü kurumlar tarafından mikrokredi ile uygulamaların başladığı görülmektedir (Bilen, 2003).

Bu çalışmanın önemi mikrokredi uygulamaları sonucunda gelir düzeyi değişikliği ile bireylerin sosyo-ekonomik yapılarının incelenmesidir.

Türkiye'de yürütülen Mikrokredi uygulamalarının daha yaygın hale gelmesi ve hedeflenen mikro ve makro düzeydeki hedeflere ulaşılabilmesi açısından mevcut uygulamaların araştırılması ve varsa sorunların giderilmesi oldukça önemli bir husustur.

Türkiye'de Mikrokredi kullanan bireylerin sosyo-ekonomik yapısının bilinmesi, Mikrokredi uygulaması sonucu geline noktaıyla bu yapı arasındaki ilişkinin (eğitim durumu, yaş, cinsiyet, mevcut gelir düzeyi, meslek, aile yapısı vb.) ortaya konulması ve başarı ölçütlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Mevcut Mikrokredi uygulamalarıyla ilgili olarak makro düzeyde birçok araştırma olmakla birlikte özellikle bu krediden yararlanan bireylerde meydana gelen sosyo-ekonomik değişimlerin incelenmesine yönelik olarak yapılan çalışmalar oldukça yetersiz düzeydedir.

Bu çalışmada, Türkiye Grameen Mikrofinans Programı çerçevesinde, Mikrokredi kullanan kişilerin sosyo-ekonomik yapıları ortaya konmaya ve bu yapı ile Mikrokredi kullanımı sonrasında gelir düzeylerinde meydana gelen değişim arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu sayede

mevcut Mikro kredi uygulamalarının doğru ve başarılı bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği analiz edilmeye çalışılarak uygulamaların daha sağlıklı bir hale gelebilmesine katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın, birinci bölümünde, ilk olarak yoksulluk ile ilgili kavramsal bilgiler verilerek, Türkiye’de yoksulluğun boyutu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bölümde daha sonra, mikro kredi sistemi ile ilgili genel kavramlar açıklanmaya çalışılmış ve temel mikro kredi ilkeleri, mikro kredi uygulaması yapan kuruluş çeşitleri, mikro kredinin amaç ve felsefesi konularına yer verilmiştir. Daha sonra çeşitli tanımlamalar çerçevesinde yoksulluk kavramı, Türkiye’de ve çeşitli ülkelerde yoksulluğun boyutları, gelir dağılımı ve yoksulluk literatürü incelenmiştir. Bu bölümde tanımlanması çok güç olan yoksulluk kavramı konusundaki literatürdeki tanımlamaların açıklanması, Türkiye’deki yoksulluğun diğer ülkeler ile kıyaslanması ve bu kıyas ile Türkiye’de uygulanabilecek bir mikro kredi modelinin hangi yoksulluk tanımıyla ilgili olacağının açıklanması amaçlanmıştır.

İkinci bölümde, Dünya’da ve Türkiye’de mikro kredi uygulamalarına tarihsel gelişim içerisinde yer verilmiştir. Türkiye’de mikro kredi uygulamaları, uygulamaların gelişimi, mikro kredi uygulayan kuruluşlar ve yasal mevzuat incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca Türkiye Grameen Mikrofinans Programı hakkında genel bilgiler ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Türkiye Grameen Mikro kredi Programı Manisa ili 231 üyesine ait olarak yapılan incelemeye ve analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde çalışmanın temel sonuçları ve mikro kredi kurumuna tavsiyeler yer almaktadır. Çalışmanın sonuçlarının açıklandığı bu bölümde Türkiye’de uygulaması başlayacak diğer bir mikro kredi projesi olarak nelerin yapılması ve nelerin yapılmaması gerektiği konusunda önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİKROKREDİ KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

1.1. MİKROKREDİ SİSTEMİ

1.1.1. Mikrofinansman ve Mikrokredi Kavramları

Dünyada son yıllarda hızla artan yoksulluk ve bunla mücadele de ortaya çıkan en önemli finansal argümanlardan birisi Mikrofinans ve Mikrokredi kavramlarıdır. Bu iki kavram genellikle birbiri yerine kullanılan kavramlar olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak kapsamı itibariyle Mikrofinans hizmetleri Mikrokrediden daha geniş hizmet alanlarını içermektedir. Bu kavramların karıştırılmasındaki en önemli faktör genellikle Mikrofinans uygulamalarının içerisinde Mikrokredi uygulamalarının önemli bir yere sahip olmasıdır.

Günlük kullanımda, Mikrokredi ve mikrofinans kavramlarının çoğu kez birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir. Ancak uygulamaya baktığımızda mikrofinans, mikrokrediye göre daha geniş bir anlama gelmektedir. Mikrokredide temel amaç daha çok yoksul kesime yönelik kredi hizmetlerinin sağlanmasıdır. Bu noktada karşımıza daha çok kamu kurumu dışındaki yoksullukla mücadele eden sosyal amaçlı kuruluşlar çıkmaktadır. Mikrofinans uygulamalarının ise daha geniş kesime yönelik sosyo-ekonomik hedefler kapsamında gerçekleştiği görülmektedir (Djuraev, 2008).

Geniş anlamıyla, “Mikrofinans, belirli bir düzeyin altında gelire sahip bireylere yapılacak yardım ve bağışlar yerine, bankalar, sivil toplum kuruluşları, kredi kooperatifleri ve diğer resmi mali sistem öğeleri aracılığı ile onların ihtiyaçlarını karşılayacak, onları üretime sevk edecek düşük meblağlardaki kredilerin kullandırılması, böylelikle bir yandan bu bireylerin mevcut refah seviyelerinin artırılması, diğer yandan ise dolaylı olarak çok küçük değerlerin de üretim sürecinde kullanılması ile kişi başına düşen milli gelirin ve büyüme oranının yükseltilmesi amaçlarına hizmet eden ekonomik bir sistemi ifade etmektedir” (Korkmaz ve

Bayramoğlu, 2007). Başka bir ifadeyle, Mikrofinans, yoksul durumda olan ve girişimcilik yaparak gelir elde etmek isteyen ve bunun için kredi gereksinimi duyan kişilere kredi sağlanmasıdır.

Mikrokredi kavramı ise, yoksul ve düşük gelire sahip bireyler, aileler ve küçük işletmelere yönelik finansman hizmetleridir.

Bu tanıımı açacak olursak Mikrokredi, faaliyette olan veya ilk defa kurulacak olan küçük girişimcilere, işletme sermayesi, malzeme ve hammadde gibi değişken masrafların karşılanması ya da gerekli bazı makine-teçhizat alınmasına yönelik gereksinim duyulan kredinin sağlanmasıdır.

Genel anlamda baktığımızda, Mikrokredi programlarının çok yoksul bireylere gelir elde etmek amacıyla sunulan küçük kredilerdir. Mikrokredi verilmesindeki amaç farklı ülkelerde farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, yoksul kesimin ihtiyaç duyduğu sağlık ve eğitim giderleri, ya da gelir yaratmaları için gerekli kredi, kurumsal gelişim için verilen krediler gibi örnekler görülebilmektedir. Ancak temel amaç sosyal yaşamın iyileştirilmesi için yoksullukla mücadele olarak görülmektedir.

1.1.2. Mikrokreditinin Özellikleri

Mikrokreditinin genel özellikleri incelendiğinde, geleneksel krediden farklılıklar gösterir. Bu özellikler: (Türkiye İsrarı Önleme Vakfı, 2016):

- Mikrokredi, yoksulluğu azaltmak için, faaliyette olan veya ilk defa kurulacak olan küçük girişimcilere kredi vermeyi hedef almaktadır.
- Mikrokredi uygulamasında ana yaklaşım bireylerin birbirine güvenmesi üzerinedir. Bundan dolayı klasik kredilerde olan teminat araçları kullanılmaz
- Sağlanan tüm nakit krediler borçtur. Bu borçlara hizmet giderleri eklenerek haftalık taksitle geri ödenmesi sağlanır.

- Mikrokredi kullanan üyelerin, kullanmış oldukları krediyi geri ödeme sürecinde aksama olmaması, daha sonraki kredi kullanımlarında avantaj sağlar.

1.1.3. Mikrokreditin Amacı Nedir?

Mikrokredi uygulamalarında temel hedef, yoksullukla ve gelir dağılımı eşitsizliği ile mücadele etmek için, çok yoksul kesime sağlanan mikro kredilerle onların gelir elde etmelerine katkı sağlamaktır. Bu sayede yoksul kesim istihdama katılabilecek, gelirden daha fazla pay alacak ve bu yolla sosyo-ekonomik kalkınma sağlanabilecektir (Türkiye İsrâfı Önleme Vakfı, 2016). Kısacası mikrokreditin amacı yoksul kesime kredi sağlayabilecek bireysel iş kurma veya gelir sağlamaya yönelik faaliyetleri destekleyecek ve bu sayede işsizliği bir nebze olsun azaltabilecek bir finansal ortamın sağlanması böylelikle yoksulluk oranının azaltılmasıdır.

1.1.4. Mikrokreditin Felsefesi

Mikrokredi uygulamasında, kurumlarda farklı uygulamalar olabilmekle birlikte, genel olarak kredi alma önceliği çok yoksul kesimindir. Kredi verilirken beş kişiden oluşan grup yöntemi uygulanır ve borç ödemeleri için klasik yöntemlerde kullanılan teminat araçlarına yer verilmez. Bu sebeple borcun ödenmemesi durumunda mahkeme ve icra yoluna gidilmemektedir. Buna gerekçe olarak da, mikrokredi sistemi kavramında, verilen kredinin bir insan hakkı olması gösterilmektedir. Klasik sistemde kişi ne kadar çok teminata sahipse o kadar fazla kredi alırken, mikrokredi sisteminde kişi ne kadar düşük gelire sahipse o kadar fazla kredi imkânına sahiptir (Türkiye İsrâfı Önleme Vakfı, 2016).

1.1.5. Mikrokredi ve Mikro Finansmanın Prensipleri

Mikrofinans Prensipleri alanında karşımıza çıkan en önemli çalışma “Yoksullara Yardım Ve Dayanışma Grubu (CGAP)” tarafından hazırlanan “Temel Mikrofinans Prensipleri” çalışmasıdır. Ortaya konulan bu prensipler 2004 yılında G-8 ülkelerinin liderleri tarafından onaylanmış ve desteklenmesine karar verilmiştir. Temel Mikrofinans prensipleri şu şekilde ifade edilmiştir (www.mikrofinansturkiye.org).

1. Yoksul kimselerin sadece kredilere ihtiyacı olmayıp, farklı finansal araçlara da gereksinimleri bulunmaktadır.
2. Mikrofinans, yoksullukla mücadelede önemli ve güçlü bir argümandır.
3. Mikrofinans sistemi kurmak aynı zamanda yoksul kesime katkı sağlayan bir finansal yapı oluşturmaktır.
4. Mikrofinansın, daha yaygın halde olması ve gerçek hedef kitlesine ulaşabilmesi açısından sürdürülebilir bir sistem olması şarttır.
5. Mikrokredi birçok açıdan başarılı olsa da, her zaman en iyi araç olmayabilir.
6. Devletlerin görevi, kredileri doğrudan finanse etmekten daha çok, uygun finansal ortamın ve sistemin oluşturulmasını sağlamaktır.
7. Devlet tarafından karşılıksız sağlanan fonların, özel kesim fonlarıyla rekabet edici değil, tam tersine onları tamamlayıcı şekilde olması gerekmektedir.
8. Mikrofinans sistemde başarı için, uygulamaların performansının değerlendirilmesi ve tanımlanması gereklidir.

1.2. YOKSULLUK KAVRAMI

1.2.1. Yoksulluğun Tanımı

Yoksulluk tanımları literatürde geniş bir şekilde yer almıştır. Bundan dolayı yoksulluğun birden çok tanımı söz konusudur. Bu tanımlardan birkaçı aşağıdaki gibidir:

“Yoksulluk, zenginlik ve refahın zıttı, bir diğer deyişle zenginliğin eksik olma durumudur (Kuhn, 2000).

Yoksulluk konusundaki çalışmalarla bilinen Angus Deaton bir çalışmada, yoksullukla ilgili olarak yeterli gelirleri olmayan veya gelirlerinin önemli kısmını gıda, giyim ve barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında kullanan kesimi ifade etmiştir. Ancak Deaton’a göre yoksulluğu sadece yeterli gelir ve tüketim ile ifade etmek yetersizdir. Bununla birlikte yoksulluk tanımı içerisinde, tüketim malları yeterince olsa bile sağlıklı olup olmaması, çocukların yetişmesi için sağlıklı bir çevrenin olup olmaması, gibi yaşam standartlarıyla ilgili konularda yer almaktadır (Deaton, 2003).

Bir başka tanımla yoksulluk, asgari yaşam standardı seviyesinin altında olunmasıdır. Bu tanım Angus Deatonun yoksulluk yaklaşımıyla örtüşmektedir (Özkan ve Diğerleri, 2012).

1.2.2. Yoksullukla Mücadele Yaklaşımları

Dünyada, Yoksullukla mücadele konusunda 20. yüzyılda uygulanan yaklaşımlarda, iki temel yaklaşım karşımıza çıkmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan 1980'lere kadar daha çok doğrudan mücadele şeklinde olan ve temelinde sosyal açıdan bir güvenlik modelini hedefleyen sosyo-ekonomik uygulamalar öne çıkmaktayken; bu tarihten sonraki yaklaşımlarda, yoksulluğun önemli işsizliği ekonomik büyüme ile birlikte ortadan kaldırmayı ve bu sayede yoksullukla mücadeleyi benimsemektedir (DPT, 2007).

Yoksullukla mücadelede dolaylı yaklaşımda, temel hedef ekonomik büyümenin sağlanması ve bu yolla yoksul kesimin gelir düzeylerinin iyileşmesinin sağlanmasıdır. Bunun için kaynaklar daha çok büyümenin hızlanmasında kullanılmalıdır. Bu sayede yoksul kesimin yaşam standartlarının daha iyi hale gelmesi amaçlanmaktadır. Yoksullukla doğrudan mücadele yaklaşımı ise, devletin yoksul kesimin yaşam standartlarına yönelik olarak uygulamaya konulan ve doğrudan bu kesime sağlanan finansman kaynakları ve uygulamalarla ilgilidir (Bayrakturan ve Akatay, 2012).

1.2.3. Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları

TÜİK tarafından 2015'te yayınlanan, 2014 yılı Yoksulluk Çalışmasında kullanılan yoksulluk sınırı metotlarından hareketle hazırlanan yoksulluk oranları Tablo 1'de görülmektedir. TÜİK tarafından yoksulluk oranlarını tespit edilirken kullanılan yöntemler; açlık sınırını belirleyen gıda yoksulluğu, gıda ve gıda dışı yoksulluk, kişi başı günlük 2,15 ve 4,3 dolar altı yoksulluk ve harcama esaslı göreceli yoksulluk olarak yer almaktadır (TÜİK, 2014).

Tablo 1: Satın Alma Gücü Paritesi Cinsinden Yoksulluk Sınırlarına Göre Fert Yoksulluk Oranları, Türkiye, 2007- 2014

Yoksulluk Sınırları	Fert yoksulluk oranı (%)							
	2007 ⁽²⁾	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kişi başı günlük 2,15\$'ın altı ⁽¹⁾	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,06	0,06	0,03
Kişi başı günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	8,41	6,83	4,35	3,66	2,79	2,27	2,06	1,62
(1) 1 \$'ın satınalma gücü paritesine (SGP) göre karşılığı olarak 2007 yılı için 0,926 TL, 2008 yılı için 0,983 TL, 2009 yılı için 0,917 TL, 2010 yılı için 0,990 TL, 2011 ve 2012 yılları için 1,004 TL; 2013 yılı için 1,10 TL ve 2014 yılı için de 1,20 TL kullanılmıştır. (2) 2007 yılından itibaren yeni nüfus projeksiyonları kullanılmaktadır.								

Kaynak: TÜİK, 2014 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18690>

Tablo 1 incelendiğinde, kişi başı günlük harcaması, cari satınalma gücü paritesine göre 2,15 doların altında kalan fert oranı 2014 yılında %0,03 seviyesinde

gerçekleşmiş olup yine aynı yılda yoksulluk sınırı, cari satınalma gücü paritesine göre 4,3 dolar olarak alındığında, 2013 yılında %2,06 olan yoksulluk oranı, 2014 yılında %1,62 olarak tahmin edilmiştir.

Tablo 2: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Hesaplanan Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı ve Yoksulluk Açığı, 2006-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
%40					
Yoksulluk sınırı (TL)	2 972	3 255	3 611	4 008	4 443
Yoksul sayısı (Bin kişi)	7 355	7 288	7 344	6 788	6 572
Yoksulluk oranı (%)	10,3	10,1	10,0	9,1	8,7
Yoksulluk açığı ⁽¹⁾	24,0	25,4	23,7	22,6	22,3
%50					
Yoksulluk sınırı	3 714	4 069	4 515	5 007	5 554
Yoksul sayısı (Bin kişi)	12 025	11 670	11 998	11 137	11 332
Yoksulluk oranı (%)	16,9	16,1	16,3	15,0	15,0
Yoksulluk açığı ⁽¹⁾	26,6	26,3	26,9	26,0	24,4
%60					
Yoksulluk sınırı	4 457	4 883	5 418	6 012	6 665
Yoksul sayısı (Bin kişi)	16 963	16 569	16 741	16 706	16 501
Yoksulluk oranı (%)	23,8	22,9	22,7	22,4	21,8
Yoksulluk açığı ⁽¹⁾	28,7	29,2	29,2	26,7	27,2
%70					
Yoksulluk sınırı (TL)	5 200	5 697	6 320	7 016	7 775
Yoksul sayısı (Bin kişi)	21 816	21 730	22 252	21 979	22 223
Yoksulluk oranı (%)	30,6	30,0	30,2	29,5	29,4
Yoksulluk açığı ⁽¹⁾	31,9	31,0	31,2	29,0	29,3

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2006-2014

TÜİK tarafından hazırlanan 2014 yılı “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları” incelendiğinde, Türkiye’de ortalama yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert geliri 2014 yılında 14 bin 553 TL iken, İBBS 2. Düzey bölgeleri itibarıyla, TR51 (Ankara), 20 bin 446 TL ile ortalama yıllık eşdeğer hanehalkı

kullanılabilir fert geliri en yüksek bölge olmuştur. Bu bölgeyi, 19 bin 62 TL ile TR10 (İstanbul) Bölgesi ve 16 bin 935 TL ile TR31 (İzmir) Bölgesi izlemiştir.

Ortalama yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirinin en düşük olduğu bölgeler 7 bin 233 TL ile TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt), 7 bin 570 TL ile TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) ve 7 bin 901 TL ile TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri) şeklinde sıralanmıştır.

Şekil 1: Eşdeğer Ortalama Hanehalkı Kullanılabilir Fert Geliri, İBBS 2. Düzey, 2014

Kaynak: TÜİK Haber Bülteni, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları, 2014, Sayı: 21824, 02 Ekim 2015, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21824>

Gelir dağılımı eşitsizliği ölçütlerinden olan Gini katsayısı, sifıra yaklaştıkça gelir dağılımında eşitliği, 1'e yaklaştıkça gelir dağılımında bozulmayı ifade etmektedir. Gini katsayısı Türkiye'de 2014 yılı itibarıyla 0,391 iken, bu değer en düşük olduğu bölgeler; 0,304 ile TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) ve 0,308 ile TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) olmuştur. Gini katsayısının en yüksek olduğu bölgeler ise 0,413 ile TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) ve 0,412 ile TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) olmuştur. En yüksek gelire sahip %20'lik grubun gelirinin en düşük gelire sahip %20'lik grubun gelirine oranı şeklinde hesaplanan P80/P20 oranı

Tablo 3: Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar, 2013-2014

Yüzde 20'lik fert grupları	2013	2014
Toplam	100,00	100,0
İlk yüzde 20 (En düşük)	6,1	6,2
İkinci yüzde 20	10,7	10,9
Üçüncü yüzde 20	15,2	15,3
Dördüncü yüzde 20	21,4	21,7
Son yüzde 20 (En yüksek)	46,6	45,9
P80/P20 oranı	7,7	7,4
Gini katsayısı	0,400	0,391
Gelir referans dönemi bir önceki takvim yılıdır.		
Tablolardaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.		

Kaynak: TÜİK Haber Bülteni, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2014 Sayı: 18633, 18 Eylül 2015, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18633>

Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert geliri; hanehalkı kullanılabilir gelirinin, hanehalkı büyüklüğü ve kompozisyonu dikkate alınarak hesaplanan eşdeğer hanehalkı büyüklüğüne bölünmesi ile elde edilmektedir. Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre, en yüksek gelire sahip yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay, geçen seneye göre 0,7 puan azalarak %45,9 olurken, en düşük gelire sahip yüzde 20'lik grubun payı 0,1 puan artarak %6,2 olmuştur. Toplumun en zengin %20'sinin gelirinin en yoksul %20'sinin gelirine oranı şeklinde hesaplanan P80/P20 oranı 7,7'den 7,4'e gerilemiştir.

Gelir dağılımı eşitsizliği ölçütlerinden olan Gini katsayısı, sifıra yaklaştıkça gelir dağılımında eşitliği, 1'e yaklaştıkça gelir dağılımında bozulmayı ifade etmektedir. 2014 yılı sonuçlarına göre Gini katsayısı bir önceki yıla göre 0,009 puan düşüş ile 0,391 olarak tahmin edilmiştir.

“Ciddi finansal sıkıntıyla karşı karşıya olan nüfusun oranı olarak tanımlanan ve beklenmedik harcamalar, evden uzakta bir haftalık tatil, ödeme zorluğu, iki günde bir et, tavuk, balık içeren yemek, evin ısınma ihtiyacı, çamaşır makinesi, renkli televizyon, telefon, otomobil sahipliği olarak belirlenen dokuz maddeden en az

dördünü karşılayamayanların oranı olarak tanımlanmaktadır” (TÜİK Haber Bülteni, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2014). Maddi yoksunluk oranı Eurostat’ın bu konudaki düzenlemeleri dikkate alınarak 2006-2014 yılları için yeniden hesaplanmıştır. Ekonomik nedenlerden dolayı yukarıda belirtilen maddelerin en az dördünü karşılayamayanların oranı 2013’de %43,8 iken, 2014 yılında bu oran %29,4’e düşmüştür.

Tablo 4: Maddi Yoksunluk Oranı, 2006-2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Maddi yoksunluk oranı (%)	60,4	58,8	57,7	56,7	59,4	57,9	55,0	43,8	29,4

Kaynak: TÜİK Haber Bülteni, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2014 Sayı: 18633, 18 Eylül 2015, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18633>

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE MİKROKREDİ SİSTEMİ UYGULAMALARI

2.1. DÜNYA'DA MİKROKREDİ SİSTEMİ

2.1.1. Mikrokredinin Tarihsel Gelişimi

1970'lerin başında, Muhammed Yunus'un Bangladeş'te yoksullukla mücadele amacıyla yaptı çalışmalar ile başlayan mikrokredi uygulamaları, kısa süre içerisinde yaygınlaşarak küçük işletmelerin kurulmasına yönelik finansman hizmetlerinden, içinde para transferi, sigorta güvencesi, tasarruf yapma gibi farklı finansal araçların olduğu mikrofinans sistemi haline gelmiştir (Gökyay, 2008 Akt; Helms, 2006).

Mikrokredi sisteminin tarihsel geçmişine baktığımızda, bu kavramın yani yoksul insanlara kredi temin edilmesinin, aslında yüzyıllardır farklı kültürlerde farklı şekillerde uygulandığı görülmektedir. Örneğin, Avrupa ülkelerinde XV. yüzyılın ilk çeyreğinde Katolik Kilisesi tarafından yapılan bir uygulama mikrokredi uygulamasına oldukça benzemektedir. Bu uygulamada başta yoksul kesim olmak üzere ihtiyaç duyan kişilere borç verilmesi, bu kişileri yüksek faiz oranıyla borç aldıkları tefecilere karşı koruyan bir mekanizma olarak gelişmiştir. Bu finans kurumları daha sonra yaygınlaşarak on altıncı yüzyılın başlarına birçok Avrupa ülkesinde kırsal alanda faaliyet göstermeye başlamıştır. Yine on sekizinci yüzyılın başlarında faaliyete geçen İrlanda Kredi Fonu, o yıllardaki mikrokredi uygulamalarına önemli bir örnektir.

On dokuzuncu yüzyılda ise karşımıza daha büyük finansal kurumlar çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde özellikle kırsal kesimin desteklenmesi amacıyla finansal destek sağlayan kooperatifler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Bir başka örnek ise 1895'te Endonezya'da faaliyete geçen Endonezya Halkın Kredi Bankası'dır. Endonezya finans sistemi içerisinde, bu banka 9.000 şubesi ile en yaygın halde olma özelliğine ulaşmıştır (Gökyay, 2008; Helms, 2006).

1950’li yıllara geldiğimizde ise karşımıza daha çok çiftçilerin gelirlerinin artırılması amacıyla hükümetlerin küçük işletmelere tarımsal krediler vermeye başladıkları görülmektedir. Tıpkı ülkemizde hükümetlerin Ziraat Bankası finansmanı ile Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından sağlanan finansal destekler gibi, farklı finansal araçlar ile küçük çiftçi desteklenmiştir. Ancak zaman içerisinde bankalar düşük faiz uygulamalarından dolayı, bankacılık maliyetlerini karşılamakta sorunlarla karşılaşmışlardır. Aynı zamanda bu kredileri kullananların geri ödeme süreçlerinde de ciddi aksaklıklar yaşanmıştır.

1970’li yıllar ise mikrokredi sistemi karşımıza çıkmıştır. İlk olarak Bangladeş’te uygulanan, daha sonra özellikle yoksullukla mücadele konusunda benzer sosyo-ekonomik yapıdaki ülkeler olan Brezilya gibi ülkelerde yaygınlaşan mikrokredi uygulamalarında, dar gelirli kadın girişimcilere finansman sağlanmıştır. Bu uygulamalarda, kredi geri ödemelerinin teminat altına alınabilmesi için grup çalışmasından yararlanılmıştır.

Mikrokredi uygulamalarına ilk başlayan kurumlar; “Bangladeş’te Profesör Muhammed Yunus tarafından bir deney uygulaması olarak başlatılan Grameen Bank, faaliyetlerine önce Latin Amerika’da başlayan daha sonra uygulama alanını Birleşik Devletler ve Afrika kıtasına yaygınlaştıran ACCION International, Hindistan’da bir kadın sendikası tarafından kurulmuş olan Self-Employed Women’s Association’dır” (Gökyay, 2008; Helms, 2006).

1990 sonrası, mikrokredi sistemi, dünya genelinde, başta kalkınmaya yönelik örgütler olmak üzere yoksullukla mücadele konusunda faaliyet gösteren tüm aktörlerce yoksullukla mücadele için önemli bir argüman olarak kabul edilmiş ve desteklenmeye başlanmıştır. Bu tarihten sonra birçok ülkede mikrofinans kuruluşlarının sayısı hızla artmıştır (Gökyay, 2008; Helms, 2006).

2.1.2. Dünyada Mikrokredi Yaklaşımı ve Uygulamaları

Dünyada mikrofinans ve mikrokredi uygulamaları, 1976 yılında Bangladeşte Grameen uygulamalarıyla başladıktan sonra, başarılı sonuçlar vermesi ve hem yoksullukla mücadele etmek isteyen hem de ticari kazanç peşinde olan kurumların ilgisini sağlayarak dünya genelinde hızla yaygınlaşmıştır. Dünya Bankası ve UNDP’de yoksullukla mücadelede bu yeni araçtan yararlanmak için bu çalışmaları desteklemeye başlamıştır. Ayrıca, mikrofinans alanında çok sayıda kurum ve kalkınma ajansının bir araya gelmesiyle kurulan CGAP (En Yoksullara Yardım İçin Danışma Grubu) da mikrofinans ve mikrokredi alanında önemli katkılar sağlamıştır..

Yoksullukla mücadele konusunda dünya genelinde mikrokredi sisteminin öneminin giderek artması sonucunda 2005 yılı Birleşmiş Milletler tarafından Mikrokredi Yılı olarak ilan edilmiştir. Bu kararın alınmasında mikrofinans uygulamalarının kısa sürede göstermiş olduğu başarılı sonuçlar etkili olmuştur.

Mikrofinans ve mikrokredi açısından en önemli kuruluşlardan biri olan Microcredit Summit Campaign adlı birlik, 1997 yılında Washington’da, 137 ülkeden üçbine yakın katılımın gerçekleştiği zirvede kurulmuştur. Bu birliğin kurulmasındaki temel amaç, 9 yıllık bir süre için dünya genelinde yoksullukla ilgili çalışmalar yapmaktır. Planlanan bu çalışmalar için hesaplanan bütçe ise yaklaşık 22 milyar dolardır.

Microcredit Summit Campaign tarafından, 9 yıllık hedefe ulaşılabilmesi için o tarihe kadar uygulanmış başarılı mikrokredi sistemlerinin ele alınması, dünya genelinde bu alanda faaliyet gösteren finans ve sivil toplum kuruluşlarının bir araya getirilmesi ve bu sayede daha başarılı uygulamaların gerçekleştirilmesine çalışılmıştır (Korkmaz ve Bayramoğlu, 2007).

“Farklı bölgelerde sürdürülen mikrofinans programları, kadın müşterilerin kredi kullanımı konusundaki etkin rollerinin arttığını göstermektedir. Nepal'deki Kadınları Güçlendirme Programı, program üyelerinin yüzde 68'inin, mal alışverişinde karar verme durumunda olduklarını, kızlarını okula gönderdiklerini, çocuklarının evlilikleri ve aile planlaması konularında söz sahibi olduklarını ortaya koymuştur.” (Korkmaz ve Bayramoğlu, 2007).

Peru Mikrofinansman Uygulaması:

Peru’da, toplumsal kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla Accion Comunitaria del Peru (ACP) kurulmuştur. Bu sivil toplum örgütü kâr amacı taşımayan bir kuruluştur. Bu örgüt, başkent Lima’da mikro girişimcilere kredi sağlama konusunda faaliyetlerini artırmış ve bu maksatla başarılı bir mikrofinans kurumu olarak adlandırılan MiBanco kurulmuştur. Bu sayede Peru’nun çoğunluğu oluşturan düşük gelirli nüfusunun ekonomik kalkınmasını teşvik etme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Günümüzde faaliyetlerine devam eden MiBanco Peru’da beş büyük kentte hizmet vermektedir.

Endonezya Mikrokredi Uygulamaları:

Endonezya’da, mikrokredi uygulamaları Bank Rakyat Indonesia (BRI) tarafından yapılmaktadır. Bu banka tarımsal kalkınma amacıyla kurulmuş günümüzde ise ticari bir banka olarak faaliyet göstermektedir. Bu devlet bankası mikrokredi uygulaması yapmaktadır. Faaliyet alanı, ticari olmakla birlikte, genellikle başta tarımsal pazarlar olmak üzere, ağırlıklı olarak kırsal bankacılık hizmetleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

1996 yılına gelindiğinde, bu bankanın toplam varlığı on iki milyar doları geçmiştir. Bankanın Endonezya’nın genelinde 320 şubesi ve 3.600 hizmet noktası bulunmaktadır. Mikrokredi hizmetleri, kırsal ve kentsel kesimde müşterilere Unit Desas birimlerinde verilmektedir (Dündar, 2007).

Kırgızistan Mikrokredi Uygulamaları:

Kırgızistan Cumhuriyetinde, mikrokredi uygulamaları Dar Gelirliilere Uluslararası Yardımlaşma Fonu tarafından sağlanmaktadır. Bu kuruluş faaliyetine 1995 yılında ABD tarafından geri ödemesiz olarak sağlanan 6 milyon dolarlık fonla faaliyete başlamıştır. Halen 116 sı aktif olmak üzere, 175 kredi birliği tarafından mikrokredi faaliyetleri devam ettirilmektedir.

Japonya Mikro kredi Uygulamaları:

Japonya’da mikrofinans uygulamaları incelendiğinde, karşımıza National Life Finance Corporation (NLFC) çıkmaktadır. Bu kuruluş özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin mikro kredi ihtiyaçlarını karşılamaktadır. 1949 yılında özel sektör finansal kuruluşlarından kredi alamayan kesimin finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla kalkınma politikası kapsamında kurulmuştur. Günümüzde 150 den fazla şubede hizmet vermekte olup, küçük işletmelerin finansmanına önemli katkılar sağlamaktadır (Dündar, 2007).

Bangladeş Mikro kredi Uygulamaları:

Bangladeş uygulamaları, dünya genelinde Grameen Bank uygulamalarının adeta başlangıç noktasıdır. Bu gölgedeki başarılı mikro kredi uygulamaları, yoksullukla mücadele konusunda sağlanan başarı dolaylı yoldan toplumsal barışta etkilemiş ve bunun sonucunda bu iki unsura Nobel Barış Ödülü verilmiştir.

Malezya Mikro kredi Uygulamaları:

Malezya mikro kredi çalışmalarına baktığımızda karşımıza kobilerin desteklenmesi on dört Finansal Kalkınma’ya yönelik hizmet veren kuruluş çıkmaktadır. Bu kuruluşların ana amacı sanayinin gelişmesine katkı sağlamaktır. Bu kuruluşlar aynı zamanda gelir düzeyi yetersiz olan bireylere, hanelere ve küçük girişimlere finansal hizmet sunmaktadır. Girişimcilik fikri olan ancak yeterli ilk sermayeye sahip olmayan bireylere mikro kredi sağlayarak onların gelir elde etmesine imkân vermektedir. Finansal kuruluşlar bu kesime aynı zamanda birikim yapma imkânı, nakit transfer hizmeti ve sigorta gibi hizmetlerde sunmaktadır (Dündar, 2007).

Arch (2005), mikrofinansın ‘bankasız’ fakir kesimin gelişimi için son derece önemli olduğunu savunur ve krediler, borçlar, sigorta gibi hizmetleri içeren mikrofinans hizmet ve ürünlerinin fakir kesim de erişilebilir olmasının onların girişimci ve üretken etkinliklerini destekleyeceğinin altını çizer.

Guitierrez-Nieto, Serrano-Cinca ve Camon-Cala (2014), etik bankacılık ve sosyal açıdan sorumluluk sahibi mikrokredi uygulamaları üstüne yoğunlaşmışlardır. Mikrofinans kurumlarının ve bazı kredi kooperatiflerinin etik bankacılık ve sosyal açıdan sorumluluk sahibi borçlar verebilmeleri için kredi puan sisteminin uygulanması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Buna göre geliştirilen model, borç talep eden kişinin sosyal ve finansal özellikleri değerlendirmektedir. Finansal özellikler, geleneksel banka bilgileri, muhasebe kayıtları ve finansal yansımaları bakarak analiz edilirken; sosyal özellikler ise Milenyum Gelişim Amaçları başlığı altında iş bulma, eğitim, çevre, sağlık ve toplum etkileri gibi konuların borç alma üstündeki etkilerini analiz eder. Araştırmacılara göre sosyal kredi puan modeli, borcu veren kurumun misyonuyla uyumlu olmalıdır ve bunun için de Çok Kriterli Karar Verme yöntemi kullanılabilir.

Maenpaa ve Voutilainen (2011) yaptıkları çalışmada finansal hizmet sağlayıcılarının banka ve sigorta hizmetlerini çapraz satış yoluyla sunarak kurumsal müşteri değerindeki artışı incelemişlerdir. Sekiz finansal hizmet sağlayıcısı ve onların sekiz küçük ve orta ölçekli işletme sahibi müşterileriyle görüşmeler gerçekleştirerek veri toplamışlar ve analizlerin sonucunda finansal hizmet sağlayıcılarının ayrı satış hizmetleri yerine bağlantısız ürünleri bir araya getirerek hibrid, yani karma ürünler yaratıp onları satmaya yöneldiklerini; fakat küçük ve orta ölçekli işletme sahiplerinin bu değişikliği tercih etmediklerini bulmuşlardır. Araştırmacılara göre, işletme sahiplerinin banka ve sigorta hizmetlerinden ayrı ayrı yararlanmak istemeleri kısmen müşteri bağlılık programlarının eksikliği ve kurumlar arası karma ürünlerin olmayışı ile açıklanabilir. Aradaki görüş farkının ortadan kaldırabilmesi ve işletme sahiplerinin de karma ürünleri tercih etmeye yönelmelerini sağlamak adına çalışmanın sonucunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Bu önerilerden en çok öne çıkanı ise küçük ve orta ölçekli işletmeler için tek noktadan alışveriş kavramını müşteri bağlılık programları yaratarak geliştirmek ve kurumsal müşterilere daha geniş hizmet portföyü sunmaktır. Çalışmanın sınırlılığı ise bulguların önemine rağmen çalışmanın sonuçları tek bir ülke içinde olması ve küçük ve orta ölçekli işletmelere odaklanması nedeniyle genellenememesidir.

Maenpaa'nın (2012) diğerk bir çalışması da Maenpaa ve Voutilainen'in (2011) araştırmasının bulgularını destekler niteliktedir. Küçük ve orta ölçekli işletme sahiplerinin banka ve sigorta hizmet alımı tercihlerini etkileyen faktörleri ve çapraz alıma yönelik davranışları inceleyen çalışma da yirmi iki tane küçük ve orta ölçekli işletme sahibiyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirildi. Görüşmeler yazıya döküldükten sonra ise içerik analiz yöntemiyle analiz edildi. Elde edilen bulgulara göre, küçük ve orta ölçekli işletme sahipleri birçok farklı banka ile çalışırken sigorta alımı için tek bir şirketle çalışmayı ve iki hizmeti ayrı ayrı almayı tercih ediyorlar. Bunun sebepleri olarak ise müşteri bağlılık programlarının eksikliği, kara hizmetler için verilen uçuk fiyatlar ve imaj çatışmaları gibi etkenler görülmektedir. Müşteri bağlılık programlarının geliştirilmesi, fiyatların yeniden düzenlenmesi gibi değişikliklerin işletme sahiplerinin tercihlerini değiştirebileceği düşünülmektedir.

Qayyum ve Ahmad (2006) ise Güney Asya lkelerinde (Bangladeş, Pakistan ve Hindistan) mikrofinans kurumlarının etkinliği ve sürdürülebilirliğini tahmin etmeyi amaçlayan bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Etkinlik analizi için Veri Zarflama Analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri Zarflama Analizi'nin hem girdi odaklı hem de çıktı odaklı versiyonlarıyla ölçeğe göre sabit getiri ve ölçeğe göre değişken getiri teknolojileri tahminleri için ele alınmış ve analizler ona göre gerçekleştirilmiştir. Tek le ele alınarak yapılan Veri Zarflama Analizi sonucunda Pakistan'da sekiz, Bangladeş'de altı ve Hindistan'da beş mikrofinans kurumun ölçeğe göre değişken getiri alanında etkin oldukları görülmüştür.  le ele alınarak yapılan etkinlik analizine göre ise üç ülkede ölçeğe göre sabit getiri altında iki mikrofinans kurumunun; ölçeğe göre değişken getiri alanında ise beş mikrofinans kurumunun etkin olduğu gözlemlenmiştir. nemli bir bulgu olarak ise Pakistan'da hiçbir mikrofinans kurumu etkin statüde görülmemiştir. Araştırmacılar, Gow (2006)'a göre sürdürülebilir mikrofinans kurumlarının onbinden fazla aktif borç alan müşterileri olduğunu açıklayarak bu kritere göre Pakistan'da on, Bangladeş ve Hindistan'da dokuzar mikrofinans kuruluşunun sürdürülebilir olmadıklarını ne sürmüşlerdir. Pakistan' Annesa, Hindistan'da ise Pushtikar adlı mikrofinans kurumları etkin olarak görülmelerine rağmen aktif borç alan sayılarından dolayı

sürdürülebilir olarak görülmemektedirler. Detaylı yapılan analizlere göre bu üç Güney Asya ülkesinde mikrofinans kurumlarının etkin olamamalarının sebebinin çoğunlukla teknik sebeplere bağlı olduğu görülmüştür. Bu durumun iyileştirilebilmesi için yönetim becerilerinin geliştirilmesi ve teknolojinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Özellikle, Pakistan ve Hindistan gibi bu alanda geri kalmış ülkelerde mikrofinans yönetimi için özel eğitimler düzenlenmeli ve çalışanların becerileri teknolojiyle paralel olarak geliştirilmelidir.

Obaidullah (2008), Müslüman toplumlardaki mikrofinans uygulamaları üstüne yoğunlaşarak, bu tür toplumlarda mikrofinans deneylerinin çok az olduğunu ve bu deneylerin çoğunlukla uluslararası bağış ajansları, dini ve politik gruplar tarafından gerçekleştirildiklerini öne sürdü. Buna ek olarak, İslami bankaların mikrofinans uygulamaların sayısının ise bu deneylerden daha da az olduğunu vurgulamıştır. Araştırmacıya göre, İslami mikrofinans kurumları, her ne kadar diğer mikrofinans kurumlarıyla yarışacak performansı gösteremeseler de, kadın müşteri sayıları daha fazladır ve fakirliği tüm halleriyle azaltmaya yönelik çalışmalar yapmaktadırlar.

Yine, İslami mikrofinans kurumlarının sosyal ve finansal yeterlik ve sürdürülebilirlikleri üzerine yapılan bir çalışmada Widiarto ve Emrouznejad (2015) iki aşamalı olarak Veri Zarflama Analizi yöntemiyle üç farklı bölgeden 231 mikrofinans kurumunu incelemişlerdir. Ortadoğu ve Kuzey Afrika (MENA), Doğu Asya ve Pasifik (EAP) ve Güney Asya (SA) bölgelerinden seçilen mikrofinans kurumları ilk aşamada çifte temel amaçlardaki (sosyal ve finansal yeterlik) eylemlerini ölçmek için Veri Zarflama Analizi ile değerlendirilir. İkinci aşamada ise parametre dışı testlerle İslami mikrofinans kurumları ve geleneksel mikrofinans kurumlarının yeterliklerine katkıda bulunan etkenler incelenerek performansları karşılaştırılır. En önemli analiz bulguları ise şu şekilde listelenebilir:

- (i) Çoğu mikrofinans kurumu ya sosyal yeterlik ya da finansal yeterlik üzerine yoğunlaşırken bazı kurumlar iki amacı birden hedefler. Mikrofinans kurumları için en uygun olan hem sosyal hem de finansal yeterlik ve sürdürülebilirlik için aynı anda çalışmaktır.

- (ii) İslami mikrofinans kurumları genelde ölçeğe göre değişken getiri altında küresel olarak ve Güney Asya bölgesinde diğer mikrofinans kurumlarıyla karşılaştırılabilecek performans göstermişlerdir. Boyut yetersizliğinden dolayı diğer mikrofinans kurumları genelde ölçeğe göre sabit getiri altında küresel olarak İslami mikrofinans kurumlarından daha üstün performans sergilemektedirler.
- (iii) İslami mikrofinans kurumları, ölçeğe göre değişken getirinin girdi odaklı olması durumunda küresel olarak ve Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesi dışında, ne ölçeğe göre değişken getiri ne de ölçeğe göre sabit getiri altında finansal yeterlik açısından diğer kurumlarla yarışacak performansı gösterememektedirler.
- (iv) Tahmin edilenin aksine, İslami mikrofinans kurumları sosyal yeterlik performansı olarak da, çıktı odaklı modelde diğer kurumlarla yarışacak performansı gösterememektedirler.
- (v) İslami mikrofinans kurumları diğer kurumlarla ancak girdi odaklı modelde Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde eş performans göstermektedirler.

Bu bulgular ışığında ortaya çıkan performans eksikliklerinin sebebinin teknik yetersizlikler olduğu da bulgular arasındadır. Hem sosyal hem de finansal yeterlik ve sürdürülebilirlik amaçlarına aynı anda ulaşmaya yönelik çalışmalar için stratejiler geliştirilmeli ve değişiklikler yapılmalıdır.

Bölgesel çalışmalardan bir diğeri ise Putzeys'in (2002) Vietnam'daki mikrofinans durumunu inceleme amacıyla üç vaka çalışmasını karşılaştırdığı araştırmasıdır. Üç vaka çalışması amaçlar, hedef kitle, grup sistemi, hazırlık ve tasarım, faiz oranı, birikimler, finansal olmayan hizmetler, resmi sektörle ilişkiler, yönetim bilişim sistemleri ve yasal çerçeve açılarından incelendikten sonra tüm çalışmalar dış gelişim inceleme misyonlarına göre olumlu sonuçlar elde edip beklentilerin aksine üç çalışmanın da başarılı olduğu görülmüştür.

Bir başka bölgesel çalışma ise Cheng ve Ahmed (2014) tarafından Çin'in fakir bölgelerindeki resmi, gayri resmi ve yükselen mikrofinans kurumlarının

uyguladıkları kredi talebi ve kredi sınırlandırma politikalarını karşılaştırmıştır. Çin'in kırsal bölgesinde mevcut olan kredi sınırlama etkenleri üç farklı tip kurumun (Resmi Kırsal Kredi Kooperatifleri, gayri resmi borç veren kurumlar ve yeni kurulan mikrofinans kurumları) uygulamaları aracılığıyla değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre mikrofinans kurumlarının ev halkının gelir ve harcamalarına göre borç ürünleri düzenlemeleri halinde en fakir evlere bile ulaşabileceklerini göstermiştir. Ayrıca, Resmi Kırsal Kredi Kooperatiflerinin de kadınların yönettiği evlere karşı uyguladıkları dışlayıcı ve ayrımcı politikadan vazgeçmeleri tavsiye edilmiştir.

Bertrand, Karlan, Mullainathan, Shafir ve Zinman (2009) ise Güney Afrika'da tüketici kredi pazarında reklam içeriğinin talep ve fiyat hassasiyeti üstündeki etkilerini alan deneyiyle incelemiştir. Araştırma sonucunda reklam içeriğinin talebi önemli ölçüde etkilediği görülmüş ve içerik hassasiyetinin öneminin fiyat hassasiyetine bağlı olduğu da gözlemlenmiştir. Fakat çalışmada hangi tür içeriklerin talebi önemli ölçüde etkilediği belirlenememiştir.

Conroy (2006) ise pasifik bölgesindeki başarılı mikrofinans uygulamalarına ilişkin raporunda geleneksel ekonomi ile modern ekonomi arasındaki eksik bir orta nokta olduğunu altını çizmiştir. Rapor bulguları ve önerileri şunlardır: hizmetlerde çeşitlilik tercih edilir; gönüllü sektör dışında hem özel hem de kamu sektörünün farklı rolleri vardır; Devlet, mikrofinans için direkt destek sağlamalı veya onu destekleyen bir ortam hazırlamalıdır; Devlet'in rolü borç vermek veya verilen borcu finanse etmek değildir; Devlet, artan mikrofinans kurumlarının sayısı kontrol altına almak için acele etmemeli ve dikkatli davranmalıdır; birikimlerin önemi genellikle ihmal edilmektedir ama bu yanlıştır; mikrokredi orta noktayı bulma için çözüm değildir ama mikrofinans cevabın bir bölümüdür; kırsal bölgelerde ve düşük gelirli bireylerin daha geniş finans hizmeti seçeneklerine ihtiyaçları vardır; mikrokredi ve mikrofinans odaklanmak yerine finansal erişim politikaları hedeflenmelidir ve son olarak, Devlet, bireylerin birikim yapmasını destekleyecek programlar geliştirmelidir.

Jebarajakirthy ve Lobo (2014) ise mikrofinansın savaştan etkilenen bölgelerde yaşayan gençler için önemini vurgulamak adına bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Sri Lanka'nın savaştan etkilenen bölgelerinde yaşayan gençlerden 1603 cevap toplanmış ve çalışmada Planlı Davranış Teorisinin uyarlanmış versiyonu gençlerin satın alma eğilimlerinin tahmin etmek için kullanılmıştır. Olumlu etki ve özkimlik etkenleri satın alma eğilimlerinin belirleyicileri olarak tanımlanırken algılanan caydırıcıların satın alma eğilimlerinin olumsuz olarak etkiledikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca, girişimcilik isteği de özkimlik ve satın alma eğilimleri arasındaki bağı olumlu yönde desteklemektedir. Girişimcilik isteğinin satın alma eğilimlerini direkt olarak da etkilediği görülmüştür.

Mikrofinans alanında yapılan çalışmaların bir kısmı da mikrofinansın engelli bireyler için önemine dikkat çekmektedir. Bu konudaki çalışmalardan biri Lewis (2004) tarafından Zambiya ve Zimbabve'de engelli kadınlara yönelik olarak gerçekleştirilmişti. Çalışmanın sonuçlarına göre araştırmacının sunduğu öneriler şu şekildedir: engelli kadınlara ekonomik gelişim fırsatları sunulmalı; mikrofinans ve kredi fırsatları sunulmalı; engelli kadınlar diğer işkadınlarıyla kaynaştırılmalı; kadın organizasyonları ve mikrofinans kurumları arasında işbirliği olmalı; engelli kadınlara diğer başarılı deneyimler ve farklı bakış açıları gösterilmeli ve gelişim projeleri tüm engelli kadınlar için erişilebilir olmalıdır.

Engelliler için yapılan bir diğer çalışmada ise Mersland (2005) engelliler ve mikrofinans toplulukları arasındaki bilgi ve kültür farkının kapatılması gerektiği savunulur. Kaynak temelli teori kullanılarak engelliler için mikrokreditinin ne zaman uygun bir araç olup olmadığı analiz edilmiştir. Bulgulara göre, mikrofinans kurumları ve engelli nüfusu arasındaki asimetrik bilgi, gittikçe çoğalan mikrokredi hizmetlerinin arkasındaki engeldir. Bu bulgulara göre, yeterli kaynak temeline sahip engelli girişimcilerin kaynaştırma mikrofinans kurumlarına sıradan müşteriler olarak dâhil edilmeleri ya da özyardım mikrofinans sistemlerinde sıradan üyeler olarak yer almaları tavsiye edilmektedir.

Bwire, F. N., Mukasa, G., & Mersland, R. (2008), Uganda Mikrofinans Kurumları Birliği'nin sunduğu rapor ise engellilere kaynaştırma mikrofinans

hizmetleri sağlamaya yönelik bir pilot çalışmayı sunmaktadır. Pilot çalışmada elde edilen bulgular şunlardır: engelli girişimcilerin mikrofinans kurumları için açılmamış Pazar fırsatlarıdır; mikrofinans kurumlarını etkilemek için onların işletme modellerini anlamak ve sektördeki anahtar kişilerle takım oluşturmak gerekmektedir ve engelli bireyler genelde mikrofinans kurumlarının hizmetleri hakkında yanlış bilgilere sahip oldukları için bu fırsatları nasıl değerlendirebileceklerini bilememektedirler. Bu bulgulara göre projede gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra, projede yer alan tüm mikrofinans kurumlarının engelli müşteri sayılarında artış görülmüştür.

Engelliler için serbest meslek finansmanının yeterli ve sürdürülebilir olmasını sağlayan başarılı uygulamaları, stratejileri, araçları ve operasyonel yöntemlerin altını çizen De Klerk (2008) literatür taramasının ardından Afganistan, Bangladeş, Etiyopya, Hindistan, Kenya, Nikaragua ve Uganda'ya ziyaretler düzenlerken Daka ve Nairobi'de bölgesel eğitimler gerçekleştirildi. Araştırma bulgularına göre tek bir en iyi çözüm olmamakla beraber engellilerin var olan mikrofinans kurumlarına dâhil edilmesi tercih edilen yöntemdir ve bu şekilde yeterlik, sürdürülebilirlik ve gelecek için finansman erişimi garanti altına alınır.

Leymat (2012) ise engelli bireyler için serbest mesleği destekleyecek finansman mekanizmalarına erişimi sağlayacak projeleri incelemiştir. Bir başka deyişle, mikrokredi ve hibelere odaklanarak projelerin yeterlik ve sürdürülebilirliklerini garantileyen uygulamaların altını çizmiştir. Çalışmanın ana bölümünde mikrofinansçılar ve engelli kişilerin organizasyonları arasında başarılı ve tamamlayıcı bir işbirliği geliştirme potansiyeli incelenmiştir. Araştırma sonucunda, eğer engellilere serbest meslek için mikrokredi erişim fırsatı verilmesi halinde birçoğunun hem borçlarını hem de işletmelerini başarıyla kontrol ederek kendi öz gelişimlerinde aktif rol oynayabilecekleri görülmüştür.

Başka bir grup çalışma ise mikrofinans şirketlerinin fakirlik üstündeki etkileri, kara para aklama, etkin danışmanlık, mikrofinans şirketlerinin gelişimi ve mobil mikrofinans uygulamaları gibi konulara yoğunlaşmışlardır. Mikrofinans şirketlerinin fakirlik üstündeki etkilerine odaklanan çalışmalardan birinde Latiffee

(2009) Grameen Trust mikrofinans şirketinin dünya genelindeki mikrofinans uygulamalarını incelemiştir. Sonuçlara göre, Grameen Trust türündeki mikrofinans kuruluşları ile fakirlik gerçekten azaltılabilir ama bunun gerçekleşebilmesi için şu koşullar gereklidir: mikrokredi endüstrisinin makul ücretlerle genişletilebilmesi için gerekli finansman; profesyonel, kalifiye ve motive olmuş çalışanlar; bağışçılar ve uygulayıcılar arasındaki iletişim ve bilgi farkının azaltılması; sözler ve hareketler, garantiler ve eylemler arasındaki uyumsuzlukların giderilmesi ve mikrokredi endüstrisinin önündeki engellerin kaldırılması.

Trautsolt ve Johnson (2012) ise uluslararası danışma kurullarından bir tanesinin (Mali Eylem Görev Grubu) alternatif para havale sistemlerinin yönetimine ilişkin tavsiyeleri incelemişlerdir. Mali Eylem Görev Grubu evrakları ve dış kaynaklar kullanılarak Afganistan ve Birleşik Arap Emirlikleri karşılaştırılmıştır. Sonuçlara göre, alternatif para havale sistemleri, suçluların operasyonel giderlerini ve haksız kazandıkları paraları taşımak için kullanabilecekleri uygun araçlardır. Bu tür sistemlerin yönetilmesi ve kontrol altında tutulmasına ilişkin Mali Eylem Görev Grubu tarafından verilen tavsiyeler gelişmekte olan ülkelerde başarısız olacağı için alternatif para havale sistemlerinde kara para aklamayı kontrol edebilmek amacıyla yeni yaklaşımlar geliştirilmelidir.

Danışman otoriteleri ve bankalar arasındaki kültür farklarının anlaşılmasının önemine dikkat çeken Carretta, Farina ve Schwizer (2010) 1999 ve 2004 yılları arasında Bank of Italy, İtalyan bankaları ve Basel Komitesinin uyguladığı kültürleri metin çözümleme yoluyla karşılaştırmıştır. Yazarlara göre, uygulanan kültür, müşterilerle kullanılan dili de etkilemektedir. Araştırma sonuçlarına göre, danışman otoriteleri ve bankalar arasında önemli ama gittikçe azalan risk, açık olma, değişim ve yenilik gibi bankalar için gerekli alanlarda kültürel farklar bulunmuştur. Kültürel farkların anlaşılması, danışmanların ve bankaların eylemleri değiştirmeleri ve daha verimli hale gelebilmeleri için gerekli görülmektedir.

Khoja ve Lutafali (2008) ise mikrofinans kurumlarının sadece müşterilerinin değil, kendi gelişimlerine de katkıda bulunabileceklerini savunarak Hindistan'daki Grameen Bankası ve Serbest Meslek Kadınlar Birliği örneklerini incelemişlerdir. Bu

kurumlar, sadece mikrofinans kurumu olmamış aynı zaman sosyal işletmeler haline gelmişlerdir ve bunun sebebi ise, kadın hissedarlarının olması, bu hissedarların aynı zamanda müşterileri de olmalarıdır. Farklı gelir ve yaşam kalitesi gruplarındaki hissedar/müşteri kadınlar düzenli olarak bir araya gelerek kurumun nasıl iyileştirilebileceğini ve geliştirilebileceğini tartışmaktadırlar. Bu şekilde, kurumun sadece yeterliği değil, finansal ve sosyal sürdürülebilirliği de garanti altına alınmaktadır.

Diğer taraftan, Di Muccio, mikrofinans sektörünün teknolojik gelişmelere ayak uydurmasının önemini vurgulayan iki örnek üzerinden mobil mikrofinans uygulamalarını açıklamıştır. Bugüne kadar mikrofinans hizmetleri banka veya kar amacı gütmeyen kurumlar yoluyla büyük devlet ya da özel kurum bağışlarıyla gerçekleştirilmiştir. Fakat son yıllarda ortaya çıkan iki mobil uygulama sayesinde bu işlemler aracı yoluyla veya direkt iletişim yoluyla mobil cihaz uygulamaları üzerinden gerçekleştirilebilmektedir. Bu uygulamalardan biri olan KIVA’da, yabancı mikrofinans şirketi parayı yerel borç alıcıya iletir ve o yerel kişi de faizini alıp giderleri kestikten sonra kalan parayı borcu talep eden kişiye iletirler. Bu uygulama daha çok bağış tipi borcu anımsatır ve mikrofinans kurumları profiller oluştururken borç talep edenler onları seçer. İkinci mobil uygulama olan Zidisha’da ise borç talep edecek kişiler profil oluşturur ve mikrofinans şirketleri onları bulur. Bu uygulamada aracı olamadan para direkt olarak borç alanla borç veren arasında el değiştirir ve bu şekilde hem faiz hem de gider oranları azaltılır. Mobil mikrofinans uygulamalarının en büyük sorunu Android ve diğer işletim sistemlerinde oyunlar arandığında milyonlarca sonuç çıkarken, “mikrokredi”, “mikrofinans” ve “mikroborçlanma” gibi terimlerde arama sonuçlarının hiç olmamasıdır. Bu nedenle, mobil mikrofinans uygulamaları artırılmalı ve reklam edilerek halkın bilinci artırılmalıdır.

2.2. TÜRKİYE’DE MİKROKREDİ UYGULAMALARINA GENEL BAKIŞ

2.2.1. Türkiye’de Mikrokredi Uygulamalarının Gelişimi

Son yıllarda Mikrofinans ve Mikrokredi konusunda Türkiye’de de önemli çalışmalar başlamıştır. Türkiye’de de yoksullukla mücadele de Mikrofinans ve Mikrokredi uygulamaları önemli bir yere sahiptir.

Türkiye’de Mikrofinans ve Mikrokredi uygulamaları faaliyeti gerçekleştirmeye imkan veren yasal mevzuat incelendiğinde (COMCEC, 2008).

5411 sayılı Bankacılık Kanun’da, mikrofinansman ve mikrokredi işlemleri genel bankacılık hükümleri kapsamında yer almaktadır. Mikro finansman yapmak isteyen bankaların ayrı bir kuruluşla birlikte çalışma olanağı olmayı, bu hizmeti ancak şubeleri aracılığıyla gerçekleştirebilmektedirler (COMCEC, 2008).

“2004 yılında kabul edilen 5253 sayılı Dernekler Kanunuyla derneklerin üyelerinin yiyecek, giyecek gibi zarurî ihtiyaç maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sandık kurabilmelerine izin verilmiş ve böylece derneklerin sandıkları vasıtasıyla mikrokredi uygulayabilmelerine imkan tanınmıştır” (COMCEC, 2008).

Mikrofinans ve mikrokredi uygulamasında önemli aktörlerden biri olan kooperatifler için yasal mevzuata baktığımızda, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’na göre kooperatifler üyelerine kredi kullandırabilmektedirler. Günümüzde, kooperatifler Türkiye’de Mikrokredi uygulaması yapmaktadırlar. Diğer taraftan kooperatifler tarafından ortaklarına verilen risturn ödemeleri de mikrokredi kapsamında değerlendirilebilecek önemli bir finansal araçtır.

Türkiye’de vakıflar da, kuruluş amaçlarına uygun olarak ticari işletme kurabilmekte ve bu işletmeler aracılığıyla Mikrofinansman veya mikrokredi sağlayabilmektedirler. Türkiye’de bu kapsamda faaliyet gösteren Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı tarafından kurulan Maya buna en güzel örnektir. Diğer örnekler

ise Türkiye İsrافی Önleme Vakfı ve Toplum Gönüllüleri Vakfı tarafından yürütölen mikrokredi faaliyetleridir.

Türkiye’de mikrofinans ve mikrokredi uygulamalarına yönelik önemli bir yasal düzenlemede 5302 sayılı ve 2005 tarihli İl Özel İdaresi kanunudur. Bu kanuna göre; İl Özel İdaresi'nin görev ve sorumlulukları içinde, **"yoksullara mikro kredi verilmesi"** hükmü yer almaktadır. Bu kanun hükmüne dayanarak mikro kredi için İl Özel İdaresi bütçesinden her yıl ödenek ayrılmaktadır (Resmi Gazete, 2005).

Türkiye’de gerçek anlamda Mikrokredi çalışmaları ilk olarak 1995 yılında Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarla karşımıza çıkmıştır. 2003 yılında Türkiye İsrافی Önleme Vakfı ve Diyarbakır Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı işbirliği ile Diyarbakır’da Mikrokredi uygulamaları başlatılmıştır. Merkezi Bangladeş’te bulunan Grameen Bankası yöntemlerinin uygulandığı ve özellikle en alt düzeydeki yoksula ulaşmayı hedefleyen bu Mikrokredi programı, kısa süre içerisinde diğer illerde de faaliyete geçmiştir. Türkiye’deki Mikrokredi uygulamalarına bir örnekte 2002 yılında başlatılan Toplum Gönüllüleri Vakfı’nın çalışmalarıdır (Altay, 2008).

2.2.2. Türkiye’de Mikrokredi Uygulayan Kurumlar

2.2.2.1. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) (MAYA)

Türkiye’de gerçek anlamda Mikrokredi çalışmaları ilk olarak 1995 yılında Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarla ortaya çıkmaktadır. 1995-1997 yılları arasında İstanbul’un dar gelirli bölgelerinde yaklaşık 100 kadına iş yapmaları için küçük miktarlarda krediler verilmiştir. Bu kredilerde geri dönüş oranı %98 olmuş ve birçok kadın aldığı borç para ile aktif ekonominin içine girmişlerdir. Ancak 1999 depremi sonrasında ülkenin ve KEDV’in öncelikleri değişmiş, bu projenin devamlılığı için fon arayışları ertelenmiştir. 2002 yılında Mikrokredi projesi için gereken fonun bulunması ile KEDV, Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi’ni kurarak Mikrokredi programını başlatmıştır. Amacı evinde, tezgâhında ya da dükkânında kendi işini yapan ya da bir

iş kurmak isteyen dar gelirli kadınlara maddi destek vermektedir. Maya'nın vizyonu, yurt çapında şubeleri olan Mikrofinans kurumu haline gelmektir.

2.2.2.2. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP)

1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren ilk olarak uygulanan MAYA Mikrokredi programından sonra Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP) 18 Temmuz 2003 tarihinde Türkiye İsrافی Önleme Vakfı ve Grameen Bank arasında imzalanan ve "Yap-İşlet- Devret" metodolojisi üzerine kurulmuş işbirliği protokolü ile uygulamaya geçmiştir. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı çalışmaları sonraki bölümlerde daha geniş olarak ele alınacaktır.

2.2.2.3. Toplum Gönüllüleri Vakfı (TGV)

Toplum Gönüllüleri Vakfı, Aralık 2002'de gençlerin öncülüğünde toplumsal barış, dayanışma ve değişimi gerçekleştirme vizyonu ile yola çıkan bir sivil toplum kuruluşudur. Hedef kitlesi olarak 17-25 yaş arası gençler seçilmişlerdir.

Topluma Destek Projesi kapsamında başta kadınlar olmak üzere tüm ülkede 2,5 milyon kişiye ulaşılması hedefiyle yola çıkan TGV, proje kapsamında HSBC Bankası ile bir protokol imzalamıştır. Bu protokol ile HSBC, "Mikrokredi ile Topluma Destek Projesi" için 5 yılda 5 milyon dolarlık Mikrofinansman kredisi ayırdığını açıklamıştır. Mikrokredi ile Topluma Destek Projesi, sürdürülebilir toplumsal kalkınma açısından son derece önemli bir sosyal sorumluluk olarak görülmektedir. Topluma Destek Projesi ile ulaşılması hedeflenen 2,5 milyon kişilik kitleyi, öncelikli olarak kırsal ve kentsel yerleşimlerdeki gelir üretemeyen alanlarda yaşayan kadınlar ve üniversitelerden yeni mezun olmuş gençler oluşturmaktadır.

2.3. TÜRKİYE GRAMEEN MİKROFİNANS PROGRAMI UYGULAMALARI

2.3.1. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Uygulamalarına Genel Bakış

2003 yılında Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) tarafından kurulan Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP), Grameen Trust ile işbirliği yaparak faaliyetlerini devam ettirmektedir. TGMP, yoksulluk içinde yaşayan kadınlara finansal hizmetler sağlama konusunda öncülük etmektedir. Kurumun, 2015 yılı sonu itibarıyla Türkiye genelinde 68 ilde 107 Şubesi ve 60.000’den fazla üyesi bulunmaktadır.

TGMP faaliyetlerini sürdürürken, çeşitli işletme ve kuruluşlar ile işbirliği yapmaktadır. Bunlardan en önemlileri İl Özel İdareleri’dir. Diğer işbirliği yapılan kurumlar ise, HSBC, Citibank, Whole Planet Foundation, Açık Toplum Vakfı ve Rotary Kulübü’dür. Bunun yanında TGMP, Turkcell ve Morkoz sayesinde üyelere özel hizmetler sunmaktadır. Özellikle Turkcell ile yapılan işbirliği sayesinde üyelerin geri ödemeleri online olarak gerçekleşmektedir (TGMP, 2015).

Şekil 3: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Şubelerinin Türkiye’ye Dağılımı

Kaynak: TGMP Resmi Web Sayfası, “TGMP Sunumu”, <http://www.tgmp.net/tr/>, 2015.

2.3.1. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Faaliyetleri

Şekil 4’de Türkiye Gramenn Mikrofinans Programı’nın faaliyetleri Kredi Hizmetleri ve Sigorta hizmetleri olarak iki başlık altında toplanmaktadır. Bunlardan kredi hizmetleri: Temel Kredi, Girişimci Kredisi, Hayvancılık Kredisi, Sosyal Kalkınma Kredisi, Mücadeleci Vatandaş Kredisi, iletişim Kredisi ve Yüksek Eğitim Kredisidir. Sigorta hizmetleri ise: Mikrosigorta, Mikrokonut sigortası, Mikro Emeklilik ve Gönüllü Tasarruftur.

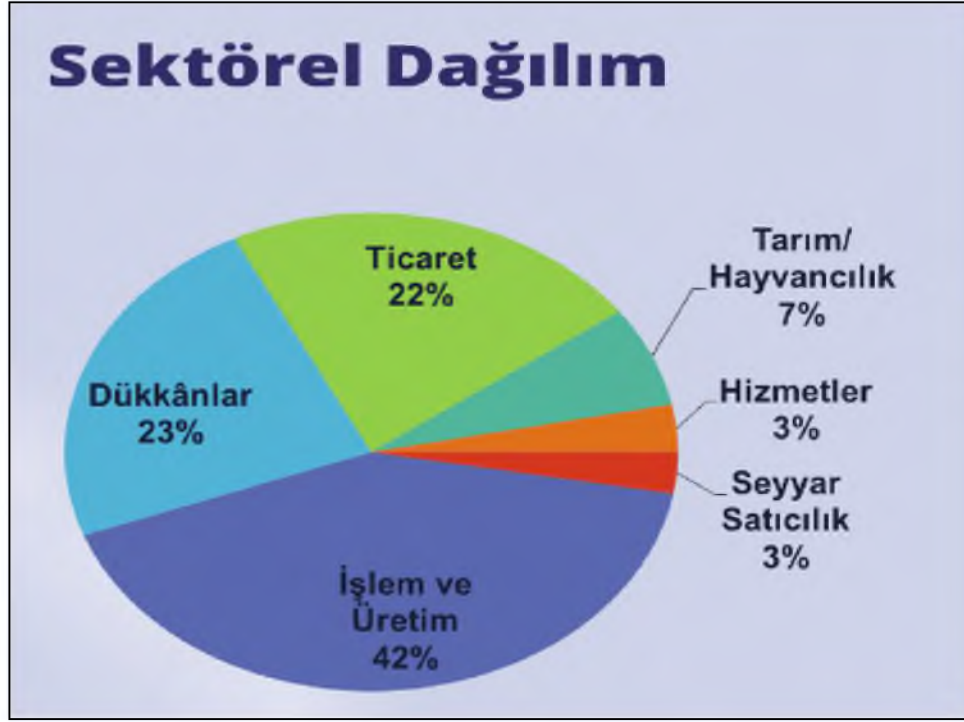
Şekil 4: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Hizmetleri

Kaynak: TGMP Resmi Web Sayfası, “TGMP Sunumu”, <http://www.tgmp.net/tr/>, 2015.

Şekil 5’de Türkiye Grameen Mikrofinans Programı’nın destek verdiği sektörler yer almaktadır. Sektörel dağılım grafiğinden de görüldüğü üzere kadınların ağırlıklı olarak işlem ve üretim sektöründe (%42) yer almakta, bunu Dükkânlar (%23) ve Ticaret sektörleri (%22) izlemektedir. Tarım/Hayvancılık, Hizmetler ve Seyyar Satıcılık sektörlerinde dağılımın düşük olduğu görülmektedir.

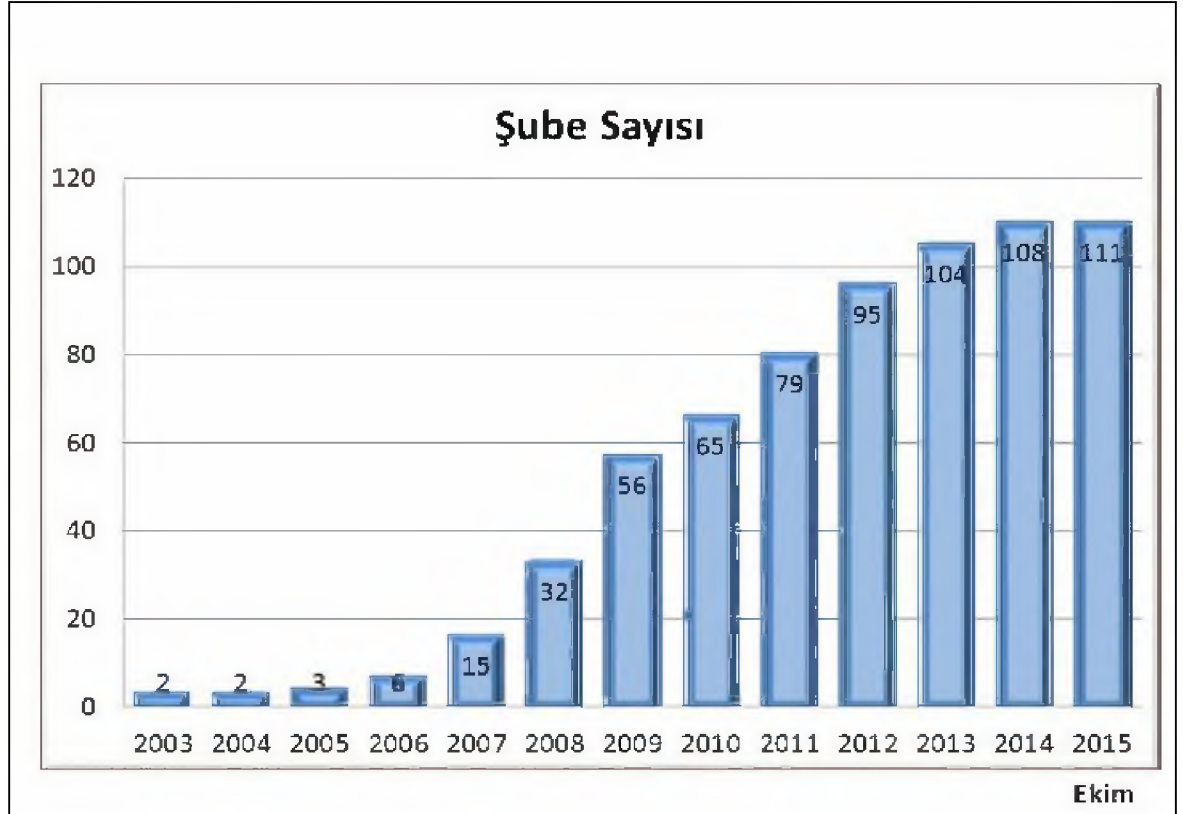
Şekil 5: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Kredilerinin Sektörel Dağılımı (%)

Kaynak: TGMP Resmi Web Sayfası, “TGMP Sunumu”, <http://www.tgmp.net/tr/>, 2015.

2003 yılında 2 şube ile faaliyete başlayan Türkiye Grameen Mikrofinans Programı 2006 yılına kadar yavaş bir büyüme göstermiştir. 2007 yılından itibaren her yıl şube sayısını arttırarak hizmetlerini sunmaya devam etmiştir. 2007 yılında 15, 2008 yılında 32, 2009 yılında 56, 2010 yılında 65, 2011 yılında 79, 2012 yılında 95, 2013 yılında 104, 2014 yılında 108 ve 2015 Ekim ayı itibari ile 111 şubeye ulaşmıştır (Şekil 6).

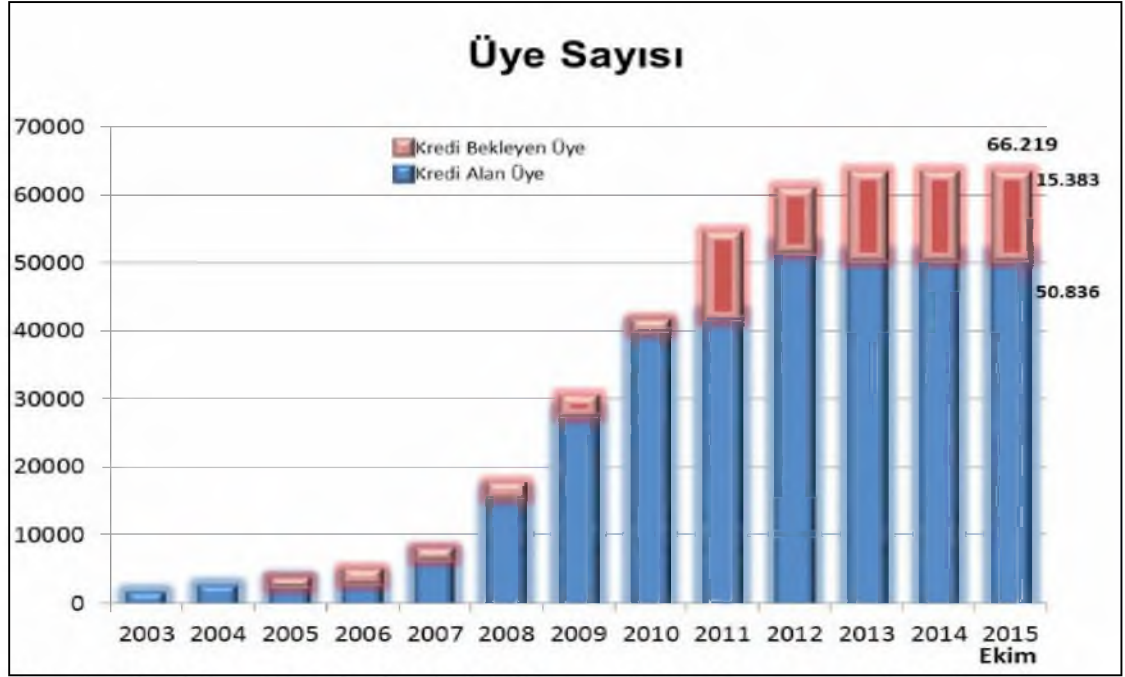
Şekil 6: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Şube Sayıları (2003-2015)

Kaynak: TGMP Resmi Web Sayfası, "TGMP Sunumu", <http://www.tgmp.net/tr/>, 2015.

Şekil 7'de yıllara göre TGMP üye sayıları ve bu üyelerin ne kadarının kredi aldığı ne kadarının kredi beklediği görülmektedir. Kırmızı ve mavi alanların toplamı toplam üye sayısını gösterirken, mavi alanlar o yıl içinde kredi alanların sayısını, kırmızı alanlar kredi bekleyen üyelerin sayılarını göstermektedir. Yıllar içerisinde üye sayısı artarken aynı zamanda kredi bekleyen üye sayıları da doğru orantılı olarak artmıştır. Üye sayısı 2011 yılına kadar hızlı bir şekilde yükselirken, kredi alan üye sayıları da aynı oranda hızlı bir şekilde artmıştır. 2012 yılından itibaren ise üye sayısı durağanlaşırken buna paralel olarak kredi alanların sayısı da durağanlaşmış, aynı zamanda kredi bekleyen üye sayısı da artmıştır. 2015 yılı itibarıyla toplam üye sayısı 66.219 kişi, kredi alan üye sayısı 50.836 kişi ve kredi bekleyen üye sayısı 15.383 kişi olarak gerçekleşmiştir.

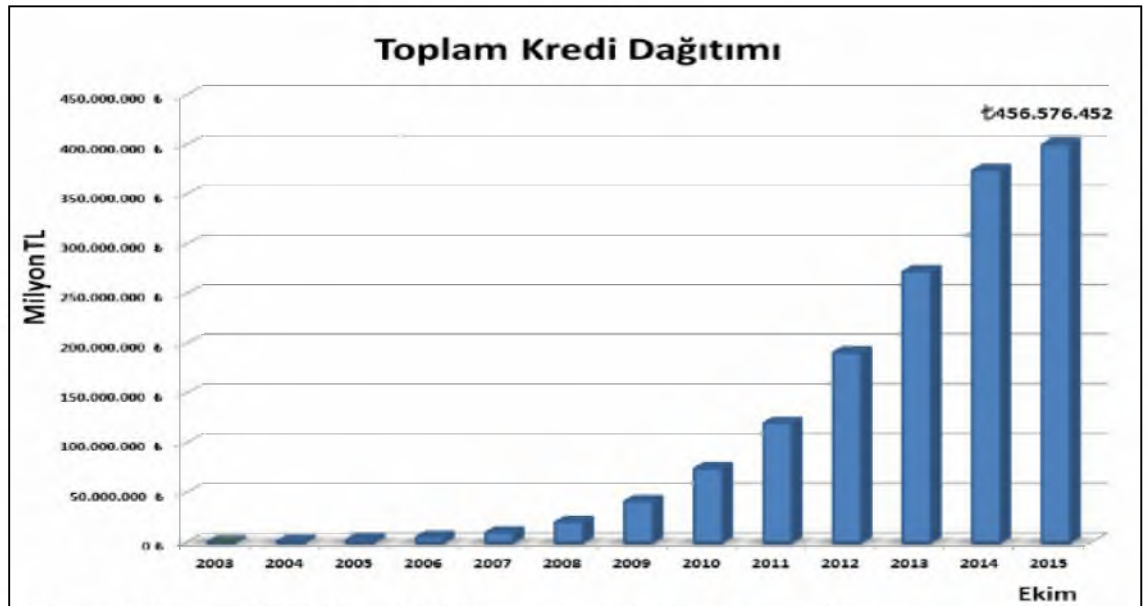
Şekil 7: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Üye Sayıları (2003-2015)

Kaynak: TGMP Resmi Web Sayfası, "TGMP Sunumu", <http://www.tgmp.net/tr/>, 2015.

Toplam kredi dağılımı 2008 yılına kadar düşük bir seviyede ilerlerken, 2009 yılı ile birlikte şube ve üye sayılarındaki artışla doğru orantılı olarak, toplam kredi dağıtımını artan doğrusal bir ivmeyle yükselişe geçmiştir. 2015 yılında toplam kredi dağıtımını 456.576.452 TL olmuştur (Şekil 8).

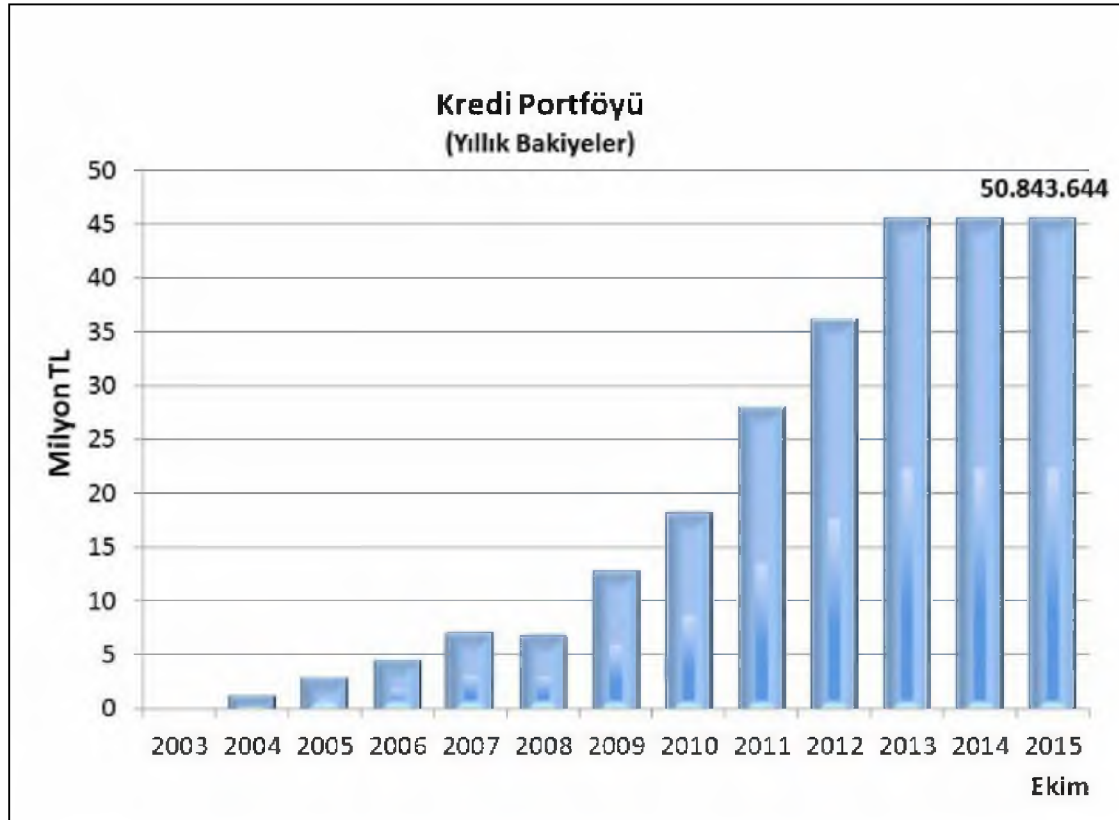
Şekil 8: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Toplam Kredi Dağıtımını (2003-2015)

Kaynak: TGMP Resmi Web Sayfası, "TGMP Sunumu", <http://www.tgmp.net/tr/>, 2015.

TGMP Kredi portföyü dağılımına bakıldığında 2013 yılına kadar yükselen bir portföy artışı gözlemlenirken, 2013 yılında itibaren sabit ve değişmeyen bir bakiye seviyesine ulaşılmıştır (Şekil 9). 2015 yılı itibariyle Kredi portföyü (yıllık Bakiye) 50.843.644 TL olmuştur.

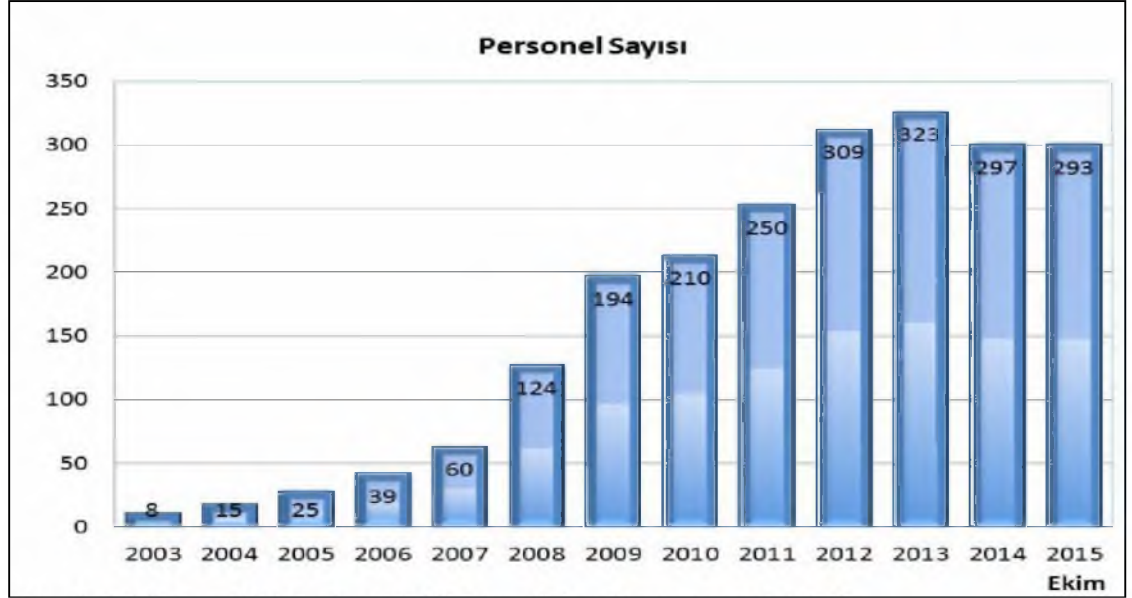
Şekil 9: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Kredi Portföyü (2003-2015)

Kaynak: TGMP Resmi Web Sayfası, “TGMP Sunumu”, <http://www.tgmp.net/tr/>, 2015.

TGMP'nin yıllara göre artan personel sayısı 2013 yılında en üst seviyeye ulaşırken, 2014 ve 2015 yıllarında bir düşüş gözlemlenmektedir (Şekil 10). 2013 yılında 323 olan personel sayısı 2015 yılında 293 kişiye düşmüştür. Bunda geri ödemelerde mobil ödeme sistemine geçişin etkisi olduğu söylenebilir.

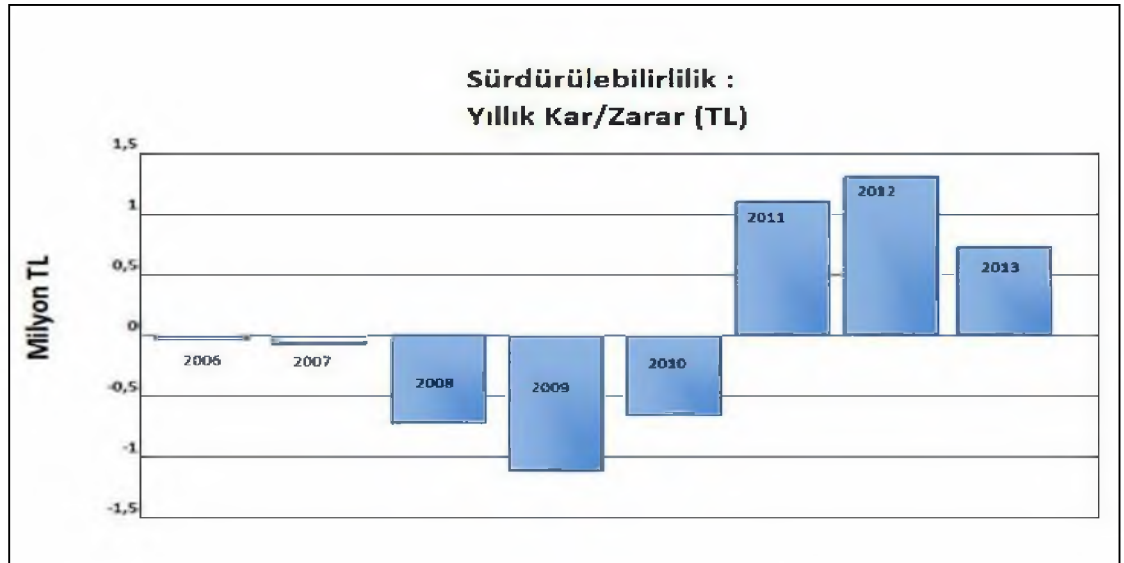
Şekil 10: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Personel Sayıları (2003-2015)

Kaynak: TGMP Resmi Web Sayfası, "TGMP Sunumu", <http://www.tgmp.net/tr/>, 2015.

Yıllık kar/zarar tablosuna bakıldığında 2011 yılına kadar zarar gözlemlenirken, 2011 ve sonrasında kar gözlemlenmektedir. En fazla zarar 2009 yılında gözlemlenirken, en yüksek kar 2012 yılında gözlemlenmektedir.

Şekil 11: Yıllara Göre Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Kar/Zarar Durumu (2006-2013)

Kaynak: TGMP Resmi Web Sayfası, "TGMP Sunumu", <http://www.tgmp.net/tr/>, 2015.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE GRAMEEN MİKROKREDİ PROGRAMI UYGULAMALARI: MANİSA İLİ ÖRNEĞİ

3.1. ÇALIŞMANIN AMAÇ ve KAPSAMI

Bu çalışmada Mikrokredi uygulamaları, Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi ve bu şubenin 231 üyesi üzerinden incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın temel amacı, Mikrokredi uygulamaları sonucundaki gelir düzeyi değişikliği ile bireylerin sosyo-ekonomik yapıları üzerinde anlamlı bir ilişki olup olmadığının ortaya konulmasıdır. Bu amaçla birlikte çalışmada, Mikrokredi uygulamasından yararlanan bireylerin nasıl bir sosyo-ekonomik yapıda olduğunun ortaya konulması, başarı ölçütlerinin belirlenmesi, sorunların tespit edilmesi ve bazı çözüm önerilerinin getirilmesine çalışılmıştır.

3.2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma, dar gelirli kadınlara iş kurma ya da var olan işlerini sürdürmeleri amacıyla birçok az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan Türkiye Grameen Mikrofinans Programı'nın Manisa ilindeki uygulamasının keşifsel olarak Manisa Grameen verilerinin analiz edilmesi üzerine kurgulanmıştır.

Yapılan çalışmada mikrokredi kullanıcılarının kredi kullanım öncesi gelirleri, sosyo-ekonomik durumları, eğitim durumları, yaptıkları iş, yaşam standartları vb. durumlarında kredi kullanımları sonrasında bir değişim meydana gelip gelmediği sorgulanmış olup ayrıca Manisa örneğinde mikrokredi uygulamasının dar gelirli kadınların iş kurma ya da var olan işi sürdürmesinde yararlı olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın verileri Manisa Mikrokredi merkezinden elde edilmiş olup, 2015 Nisan ayına kadar kredi kullanan ve hala aktif kredi kullanıcısı üyeler belirlenerek oluşturulmuştur.

Çalışmada mikrokredi kullanımı öncesi ve sonrası bir karşılaştırma yapılması amaçlandığı için Manisa ili toplam mikrokredi kullanıcıları içerisinde en az bir yıllık mikrokredi kullanıcılarının örneklem olarak seçilmesi uygun görülmüştür. Bunların dışındaki bir yıldan daha az süreli mikrokredi kullanıcılarının kredi kullanımı sonrası gelirleri belirsiz olduğundan dolayı araştırmaya dâhil edilmemiş ve aktif kredi kullanıcı sayısının 231 olduğu tespit edilmiştir.

231 kişiye ait verilerin tamamı şubeden alınmıştır. Verilerde katılımcıların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı... vb.), kredi kullanımı öncesi durum tespitine yönelik bilgiler (kredi kullanıcılarının mesleğini, sahip oldukları sosyal güvencelerini, kredi kullanımından önceki gelirleri) ve aldıkları mikrokredi miktarı ile gelir artışları yer almaktadır. Elde edilen verilerin istatistik analizinde IBM SPSS Statistics 21 paket programı kullanılarak verilerin genel değerlendirilmesi ve gerekli karşılaştırmalar yapılmıştır.

Verilerin istatistik analizi yapılırken, N=231, mikrokredi kullanan kişilerin sosyo-ekonomik bilgileri ve diğer verilerin analizinde frekans (f) ve yüzde (%) değerlerden yararlanılmıştır.

Verilerin dağılımı incelendiğinde, parametrik analiz varsayımlarını karşılamadığı ($p < 0,05$) için sinüs açısı transformasyonu uygulanmıştır. Yine bu nedenle gelir artışın diğer unsurlarla karşılaştırılmasında nonparametrik (parametrik olmayan) analizlerden Mann whithney-U ve Kruskal Wallis analizi uygulanmıştır.

Kişilerin gelir düzeylerindeki artış ile Yaş, Hane Halkı Sayısı, Ailede Çalışan Sayısı, Eğitim Durumları, Meslek ve Sosyal Güvence Durumları değişkenleri arasındaki ilişkinin analizinde Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis-H Testi, normal dağılım göstermeyen gruplarda üç veya daha fazla sayıda grubun ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlılığını test amacıyla kullanılan bir tekniktir. One-Way ANOVA'nın non-parametrik karşılığıdır.

Kişilerin gelir düzeylerindeki artış ile Cinsiyet ve Medeni Durumları arasındaki ikili değerleri test etmede ise ilişkisiz ölçümler için Mann Whitney U-testi kullanılmıştır.

3.3. MİKROKREDİ UYGULAMALARINA YÖNELİK YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Drurev (2008) tarafından, Kırgızistan'da yapılan araştırmada, mikro kredilerin, girişimcilik üzerindeki geliştirici etkilerinin ve düşük gelirli bireylerin iş ve gelir kazanmalarındaki katkılarının belirlenmesine çalışılmıştır. Çalışma kapsamında, Kırgızistan Bışkek'te mikro kredi kullanan 89 kişi ile anket yapılmıştır. Ankete katılan kişilerin sosyo-ekonomik yapılarına bakıldığında, medeni durumları %83 evli, %16'sı bekâr; yaş grupları %30'u 36-40 yaş arasında, %23'ü 31-35 yaş arasındadır. Eğitim durumları ise %60 lisans ve %40 önlisans eğitimine sahiptir. Bu kişilerin meslek grupları incelendiğinde %59,6 ile "ticaret" birinci sırada yer alırken, bunu % 14,6'lık payla "tarım ve hayvancılık" takip etmektedir. Çalışmanın sonucunda; Kırgızistan'da mikrokredi uygulamasının girişimciliğin gelişmesi ve istihdam sağlanması konusunda önemli katkı yaptığı ancak daha çok kurulu işletmelerde işletmenin büyümesinde önemli rol oynadığı tespit edilmiştir.

Kabakçı (2012) tarafından, Eskişehir ilinde Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı'ndan yararlanan kadınlar üzerinde bir araştırma gerçekleştirilmiştir. On iki kadınla yüz yüze görüşmelere dayalı gerçekleştirilen çalışmada, mikro kredi alan kadınların, mikro kredi aldıktan sonra hayatlarında sosyal ve ekonomik yönde ne gibi değişiklikler olduğunu tespit etmeye çalışılmıştır. Söz konusu çalışmada, kadınların 40-60 yaş arasında olduğu; eğitim durumlarının %58 İlkokul mezunu, %16'sı ortaokul mezunu ve %26'sının lise mezunu olduğu ve %83'ünün evli olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda, mikro kredi kullanan kadınların yoksullukla mücadelelerinde başarının, sadece elde etmiş oldukları sermaye ile gerçekleşmeyeceği, başarının girişimcilik özellikleri ve rekabet edebilme güçlerine bağlı olduğu sonucuna yer verilmiştir.

Çiftçi ve Akkul (2012) tarafından Bilecik ilinde yapılan araştırmada, mikrokredi kullanan kadınların gelirlerinde önemli gelir artışı tespit etmişlerdir. Bu

Çalışma, Bilecik ilinde mikrokredi kullanan 251 kadın ile yapılan anket çalışmasına ait bulguları içermektedir. Ankete katılan kadınları sosyo-ekonomik yapılarına bakıldığında: eğitim durumları %7 eğitim yok, %54 ilköğretim, %33.6 ortaöğretim, %5 yükseköğretim; medeni durumları %15 bekâr/dul, %85 evli; meslek grupları %37'si üretim ve işlem, %27'si ticaret, %15'i seyyar satıcılık, %1'i hayvancılık yapmaktadır.

Doğan ve Kaya (2013) tarafından Diyarbakır ilinde mikrokredi kullanan 500 kişi ile anket çalışması kullanılarak bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, kişilerin demografik özellikleri ile mikrokredi etkinliği arasında ilişki analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda kullanılan faktör analizi sonucunda Ekonomik Güçlenme, Özgüven Yaklaşımı, Yaşam Kalitesi ve Toplumsal Ağlar faktörlerinin mikrokredi etkinliğine etki yaptığı ve faktörler arasında doğrusal ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Çalışmada anket yapılan katılımcıların sosyo-ekonomik özelliklerine bakıldığında: yaş guruplarının ağırlıklı olarak 35–44 yaş olduğu; eğitim durumlarının %37,9 ilköğretim, %18,0 lise, %7,0 sadece okuryazar, %35,1 eğitim almadığı, üniversite mezunlarının ise %2 olduğu; medeni durumlarının % 82 evli olduğu görölmektedir.

Karapınar (2010) Bursa ilinde yaptığı çalışmada, Türkiye Grameen Mikrokredi Programı faaliyetlerinin kadınların toplumsal statüsüne ve yoksulluğa etkisini incelemiştir. Çalışmanın anket kısmı 104 kişi ile yüz yüze görüşmeler kısmı ise 11 kişiyle gerçekleşmiştir. Çalışma sonucunda mikrokredi hizmetinden yaralanan kadınların gelir düzeylerinde artış olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan kadınlar, mikrokrediyi tercih etmelerinde en önemli faktörün düşük faiz oranı olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada elde edilen önemli bir sonuç ise mikrokredi hizmetinin yoksulluk düzeyi olarak en alt kesime ulaşamadığıdır. Bu sebeple mikrokreditinin, yerel kalkınmaya etkisinin çok kuvvetli olmadığı tespitine gidilmiştir.

Öz ve olakoğlu (2014) Sakarya ilinde, Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Sakarya şubesi'nden hizmet alan 90 grup lideri kadınla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çalışmada, kredi kullanan kadınların sosyo-demografik özellikleri, mikro kredi kullanma amaçları, faaliyet alanları, gelir düzeylerindeki değişim, mikro kredi sayesinde istihdam oluşturulup oluşturulmadığı ve sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda, kadınların sisteme olan

memnuniyetleri ve gerek ekonomik açıdan gerekse sosyal açıdan yaşamlarında önemli değişim sağlandığına yönelik çıkarımda bulunulmuştur. Çalışmaya katılan kadınların meslekleri incelendiğinde %20 el işi, %12 kozmetik-temizlik, %12 terzi, %10 dokumacılık, %10 çeyizlik eşya alım satım olduğu görülmüştür. Bunların dışında öne çıkan meslekler kuaförlük, çiçekçilik, gıda yapım ve satımıdır.

Can ve Karataş (2007), tarafından Muğla ilinde kadın girişimciler ile gerçekleştirilen çalışmada, bu kişilerin iş hayatına girişte değil de, işi sürdürebilmek için kredi imkânlarından yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Anket yapılan kadınların sosyo-ekonomik durumlarına baktığımızda: yaş gruplarında en büyük dilimin %34,1 ile 26-33 yaş aralığı olduğu, bunu %31,8 ile 34-41 yaş arasındaki kadınların izlediği görülmektedir. Eğitim durumları ise, %15,9 ilkokul, %11,4 ortaokul, %45,4 lise ve %6,8 yüksekokul mezunudur. Meslek gruplarında ise karşımıza %45,4 ile tekstil-konfeksiyon, %11,4 ile hediyelik eşya-tuhafiye, %11,4 ile kuaförlük, %9,1 ile ayakkabıcılık ve diğer meslek dalları çıkmaktadır.

3.4. TÜRKİYE GRAMEEN MİKROFİNANS PROGRAMI MANİSA ŞUBESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2005 yılında resmi gazetede yayınlanan 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu” ile Türkiye’de il özel idarelerine “yoksullara mikro kredi verilmesi” sorumluluğu verilmiştir. İlgili kanunun altıncı maddesine göre il özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; il sınırları içinde yoksullara mikro kredi verme konusunda görevli ve yetkilidir.

TGMP Manisa Şubesi, mikrokredi faaliyetlerine 2009 yılında başlamış olup, Manisa’da 6 yıl içerisinde toplam 531 kadına mikrofinansman sağlamıştır. Bu kadınların 406’sı halen aktif üye olarak mikro kredi kullanmaya devam etmektedir.

Daha çok kırsalda faaliyet gösteren TGMP Manisa Şubesi, kentte dar gelirli olup, kendi işini kurmak isteyen herkese ayrımcılık yapmadan küçük bir sermaye birikimi sunmaktadır.

TGMP Manisa Şubesi, ilk krediyi verdiği tarihten bugüne kadar, toplam 21 merkezde 187 grup ve 531 üyeye 1.883.502,54 TL mikro kredi dağıtmış, dağıttığı bu paranın 1.579.279,81 TL’sini ise tahsil etmiştir. Bugün itibarıyla Şube’nin mikro kredi kullanan 406 aktif üyesi bulunmaktadır (Tablo 5).

Tablo 5: Yıllara TGMP Manisa Şubesi Kredi Dağıtımı ve Tahsilat Durumu

	Grup Sayısı	Üye Sayısı	Kredi Alan Üye Sayısı	Toplam Tahsilat (TL)	Toplam Dağıtım(TL)
Manisa Şubesi	187	531	406	1.579.279,81	1.883.502,54
TÜRKİYE	24.843	66.966	50.735	407.711.088,50	464.858.336,67

Kaynak: TGMP Resmi Web Sayfası, “TGMP Sunumu”, <http://www.tgmp.net/tr/>, 2015.

Manisa Grameen Bankası Mikro Finans Şubesi'nden alınan bilgiye göre, mikro kredilerin geri dönüş oranının %100 olduğunu belirtmektedirler. Zaten “Dünyadaki ve Türkiye’deki mikro kredi geri dönüş oranları incelendiğinde, bu oranın %100’e yakın olduğu dikkat çekmektedir” (Öz ve Çolakoğlu, 2014).

TGMP Manisa Şubesi'nde mikro kredi uygulamasına başvurabilmek için öncelikle 18 yaşını doldurmuş olmak, geçimini sağlayacak bir iş yapma ya da iş yapma fikri olmak, dar gelirli olmak ve en az beş kadından oluşan gruplar kurmak gerekmektedir. Aynı grupta yer alan kadınların aynı mahallede ikamet etmeleri, yakın akraba olmamaları, gelir getirici bir işi başlatma ya da var olan işi geliştirme çabasında olmaları ve genellikle üç gün süren proje eğitimine katılmaları gerekmektedir (TGMP, 2015).

Grup oluşturma sorumluluğu da tamamen başvuruda bulunan kadınlara aittir. Bir başka ifadeyle şube, kadınların grup oluşturma konusunda herhangi bir katkıda bulunmamaktadır. Bunun gerekçesi olarak da üyeler arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklardan ötürü şubenin sorumluluk almak istememesi ve geri ödemelerde grup üyelerinin yeri geldiğinde birbirlerinin geri ödemelerini güven esası çerçevesinde yapabilmeleri gösterilmektedir. Çünkü mikro kredi uygulamasında grup üyeleri birbirlerinin geri ödemelerinden sorumludurlar.

Proje yürütücüleri her hafta, her grup için önceden belirlenmiş olan sabit bir günde grup liderinin evini ya da işyerini düzenli olarak ziyaret etmekte, hem geri ödemeleri toplamakta, hem de kullanılan mikro kredinin başarı durumu hakkında gözlem yapmaktadırlar.

TGMP Manisa Mikrofinans Şubesi, grup üyelerine temel mikro kredinin yanı sıra, sosyal kalkınma kredisi olarak adlandırılan bir finansal destekte de bulunmaktadır. Sosyal kalkınma kredisinden sadece ödemelerini düzenli olarak yapan ve bu yönde talepte bulunan üyeler yararlanabilmektedir.

3.5. TÜRKİYE GRAMEEN MİKROFİNANS PROGRAMI MANİSA ŞUBESİ ÜYELELERİ SOSYO-EKONOMİK YAPISI

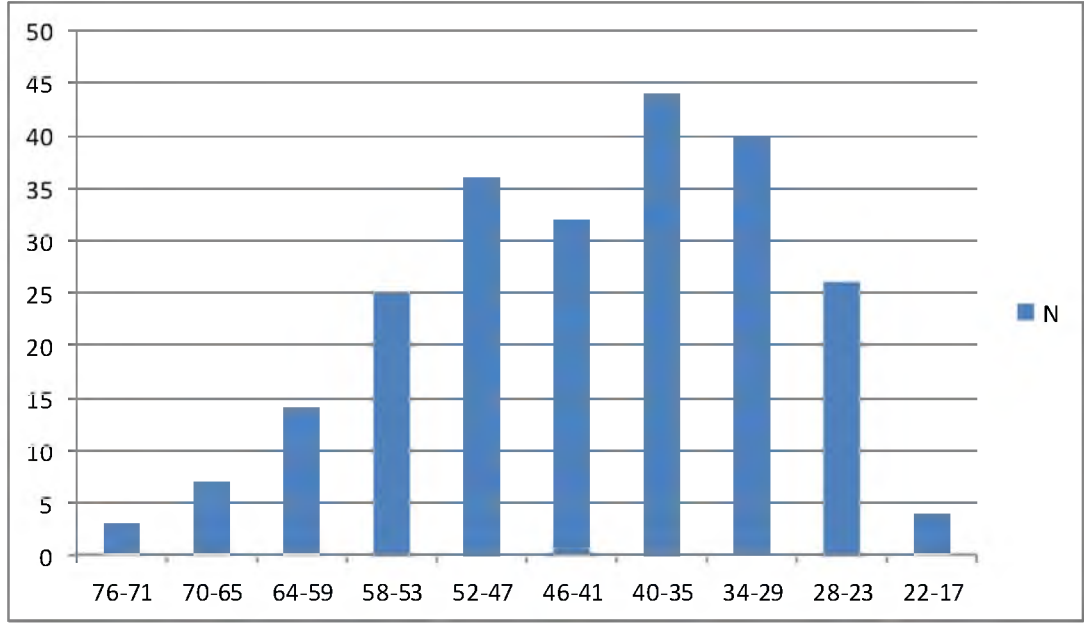
3.5.1. Yaş ve Medeni Durumları

Manisa’da mikrokredi kullanıcılarının yaş guruplarına göre dağılımı incelendiğinde 35-40 yaş aralığında olanların %19,05 ile ilk sırada yer aldıkları, bunu %17,32 ile 29-34 yaş aralığı ve %15,58 ile 47-52 yaş aralığının izlediği Tablo 6 ve Şekil 12’de görülmektedir. Burada genel olarak yaş olgunluğuna ilişkin gerçekleştiği ya da bireylerin bu yaşlarda kredi riskine girebildiğini düşündürmektedir. Bu tarz kredileri veren kuruluşların da yaş kategorilerinden etkilenip etkilenmediğini sorgulamak gerekmektedir. Bunun yanında gençlerin iş bulma konusundaki yoğun çabaları toplum genelinde iş kurmaya yöneltilmemiş olduğundan 20’li yaşlardaki girişimlerin düşük olduğu düşünülebilir.

Tablo 6: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Doğum Yılı Grupları	Yaş Grupları	Frekans (N)	Yüzde %
1939-1944	76-71	3	1,30
1945-1950	70-65	7	3,03
1951-1956	64-59	14	6,06
1957-1962	58-53	25	10,82
1963-1968	52-47	36	15,58
1969-1974	46-41	32	13,85
1975-1980	40-35	44	19,05
1981-1986	34-29	40	17,32
1987-1992	28-23	26	11,26
1993-1996	22-17	4	1,73
Toplam		231	100,00

Şekil 12: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

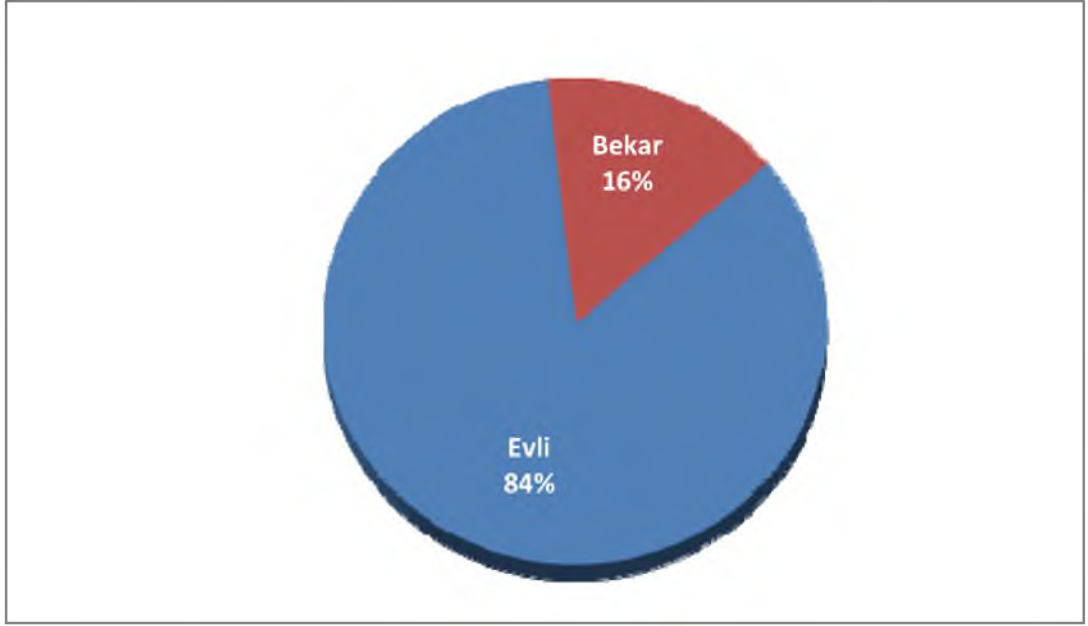

Manisa da mikrokredi kullanıcılarının genel olarak medeni duruma göre dağılımı incelendiğinde çoğunun evli kadınlardan (%84,42) oluştuğu görülmektedir (Tablo 7). Evli kadınlar, özellikle aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla mikrokrediden daha fazla yararlanmaktadırlar.

Tablo 7: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Medeni Durumları

Medeni Durum	Frekans (N)	Yüzde %
Evli	195	84,42
Bekâr	36	15,58
Toplam	231	100,00

Şekil 13: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Medeni Durumları (%)

3.5.2. Hane Halkı Sayıları

Tablo 8’de, Manisa’da mikrokredi kullanıcılarının hane halk sayısı durumuna bakıldığında, hane halkı sayısı 4 olanların %30,74 ile ilk sırada yer aldığı, bunu %28,57 ile hane halkı sayısı 3 olan grubun izlediği görülmektedir. Görüldüğü üzere hane halkı sayısına göre kişilerin dağılımı ağırlıklı olarak 3-5 kişilik grupta toplanmaktadır. Buradan hareketle hane halkı büyük sayıda olmadığı bireylerin mikrokredi sisteminden yararlanmak için başvurdukları söylenebilir.

Tablo 8: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Hane Halkı Sayıları

Hane Halkı Sayısı	Frekans (N)	Yüzde (%)
1	5	2,16
2	35	15,15
3	66	28,57
4	71	30,74
5	41	17,75
6	12	5,19
7	1	0,43
Toplam	231	100,00

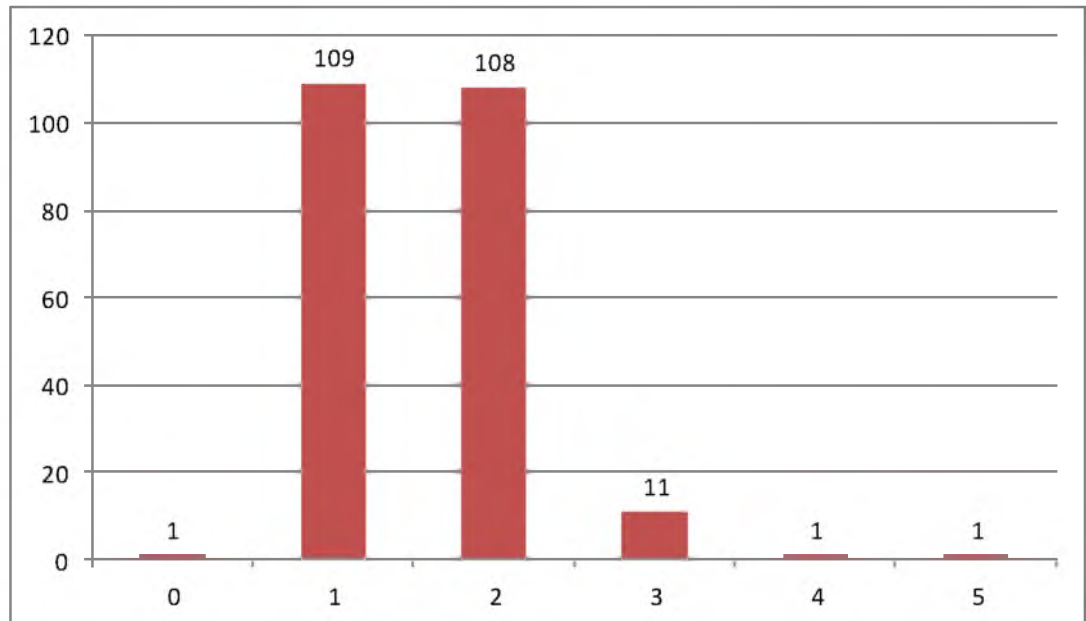
3.5.3. Ailede Çalışan Sayısı

Manisa 'da mikrokredi kullanıcılarının ailede çalışan kişi sayıları incelendiğinde, bir kişi çalışanların %47,19 ile ilk sırada olduğu, bunu %46,75 ile iki kişi çalışan gurubun izlediği görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Ailede Çalışan Kişi Sayıları

Ailede Çalışan Kişi Sayıları	Frekans (N)	Yüzde %
0	1	0,43
1	109	47,19
2	108	46,75
3	11	4,76
4	1	0,43
5	1	0,43
Toplam	231	100,00

Şekil 14: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Ailede Çalışan Sayıları

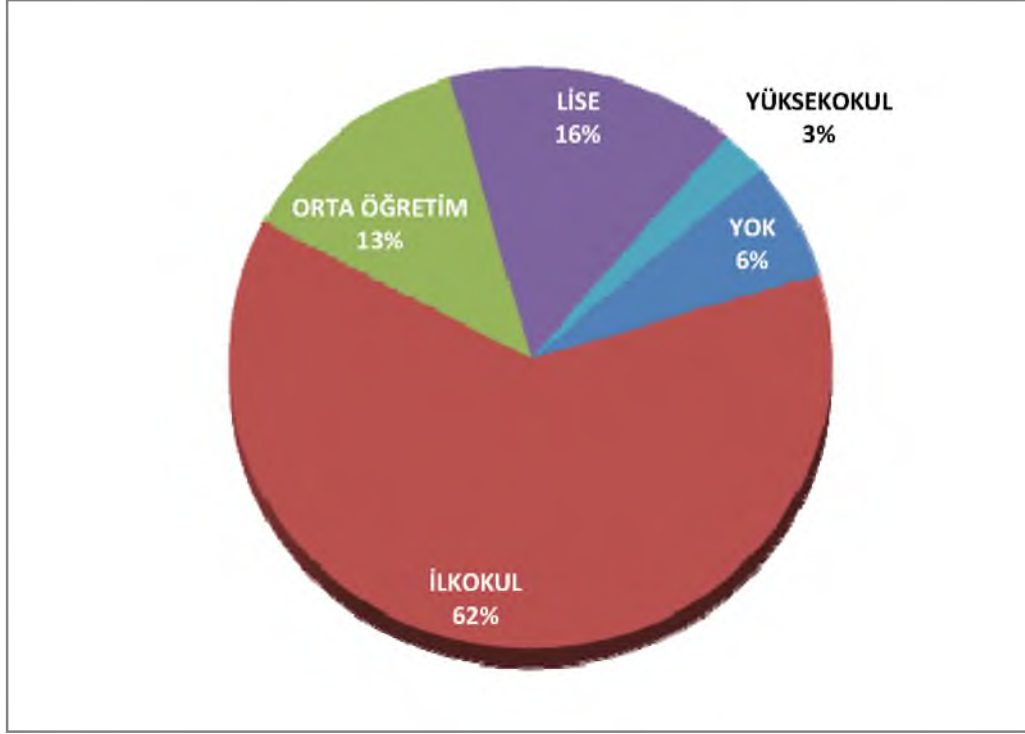
3.5.4. Eğitim Durumları

Tablo 10’da Manisa ’da mikrokredi kullanıcılarının eğitim durumuna göre dağılımı görülmektedir. Buna göre, ilkokul mezunu %62,34, ortaöğretim mezunu %12,99, lise mezunu %15,58, yüksekokul mezunu %2,6 ve eğitim almamış olan kişilerin oranı %6,49’dur. Mikrokredi kullanan kişilerin çoğunun ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Türkiye’deki eğitim reformu zorunlu ilköğretimi getirmiştir. Buna ilişkin olarak çoğunluk ilkokul seviyesinde eğitim almış bireylerden oluşmaktadır. Bunların sadece 6’sının Yüksekokul seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır. Burada eğitim seviyesinin iş bulmadaki zorlukları konusu akla gelmektedir. Yapılan araştırmanın sonuçlarından orta öğretim lise ve üstü yüksek eğitimlilerin iş bulma iş yerlerinde çalışma imkânlarının daha fazla olduğu düşünülebilir.

Tablo 10: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Eğitim Durumları

Eğitim Durumları	Frekans (N)	Yüzde %
YOK	15	6,49
İLKOKUL	144	62,34
ORTA ÖĞRETİM	30	12,99
LİSE	36	15,58
YÜKSEKOKUL	6	2,60
Toplam	231	100,00

Şekil 15: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Eğitim Durumları

3.5.5. Meslek Durumları

Manisa’da mikrokredi kullanıcılarının genel olarak meslek dağılımı incelendiğinde çoğunun (%45,45) el işi-zanaatla ilgilendiği görülmektedir. Kadınların ağırlıkta olduğu bir grupta ve ilköğretim ağırlıklı bir eğitim düzeyinde el işi zanaat (Boncuk işleme, Çarşaf Dikimi, Çiçek Yapımı, Elişi, Nakış, Örgü, pikoculuk, Sepet Yapımı, Süs Eşyası Yapımı, Terzilik, Yorgancılık) yapmak gelir sağlamak açısından bölgede en fazla gerçekleştirilen meslek olarak ortaya çıkmaktadır. Burada bölgenin tekstil endüstrisine yakınlığı ve giderek sanayileşmeye açık olması bu tarz el işi zanaat mesleklerinin para kazanabileceği mantığını harekete geçirmektedir şeklinde düşünülebilir (Tablo 11, Tablo 12).

Tablo 11: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Meslekleri

Meslek	Frekans (N)	Yüzde %
ELİŞİ ZANAAT	105	45,45
ESNAFLIK	21	9,09
EV YEMEKLERİ	23	9,96
TARIM	9	3,90
TEKSTİL	46	19,91
DİĞER	27	11,69
Toplam	231	100,00

Tablo 12: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Meslekleri (Detay)

Meslek Grup	Meslek Detay
Elişi – Zanaat	Boncuk işleme, Çarşaf Dikimi, Çiçek Yapımı, Elişi, Nakış, Örgü, pikoculuk, Sepet Yapımı, Süs Eşyası Yapımı, Terzilik, Yorgancılık
Esnaflık – Ticaret	Bakkal, Çeyizlik Eşya, deterjan Satışı, Halıcılık, Tuhafiye, Hurdacı, Oyuncak, reklam-Organizasyon, Züccaciye
Ev Yemekleri – gıda Yapım ve Satış	Ev Yemekleri, Gözleme, Hamur İşi, Konserve, Köftencilik, Salça yapımı, Tarhana Yapımı, Turşu Üretimi, Lokanta, Mantıcı
Tarımsal Faaliyet	Sebzecilik, Hayvancılık, Tarla işleri, Zeytin Yetiştiriciliği
Tekstil - Kozmetik	Çamaşır Satışı, Kişisel Bakım Ürünleri Satışı, Penyeci, Havlucu, Kumaş Satışı, Çorapçı
Diğer	Temizlik İşleri, Kuaför, Çay Ocağı, Halı Yıkama

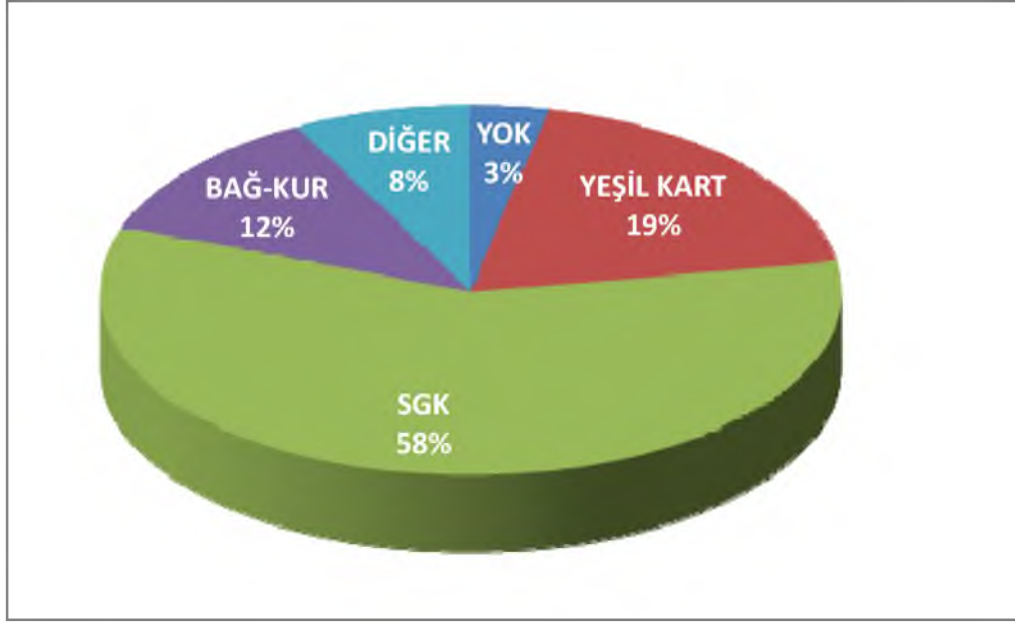
3.5.6. Sosyal Güvence Durumları

Manisa’da mikrokredi kullanıcılarının sosyal güvence dağılımı incelendiğinde, SSK %58,01, Yeşil Kart %19,05, BAĞ-KUR %11,69, Diğer %7,79 ve hiç sosyal güvencesi olmayanlar %3,46 olarak görülmektedir. Daha önceden SSK’lı olup bir işte çalışmış olmanın, bu bireylere girişim açısından güvence sağladığı düşüncesinden bahsetmek mümkündür. Ayrıca yeşil kart kullanımı ve hiç sosyal güvencesinin olmamasının yoksulluk göstergesi kabul edilmesi halinde, mikrokredi kullananların yaklaşık %23’ünün yoksulluk sınırının altında olduğundan bahsedilebilir (Tablo 13, Şekil 16).

Tablo 13: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Sosyal Güvence Durumları

Sosyal Güvence	Frekans (N)	Yüzde %
YOK	8	3,46
YEŞİL KART	44	19,05
SSK	134	58,01
BAĞ-KUR	27	11,69
DİĞER	18	7,79
Toplam	231	100,00

Şekil 16: TGMP Manisa Şubesi Üyelerinin Sosyal Güvence Durumları

3.5.7. Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi Üyeleri Mikrokredi Kullanımları

Çalışmaya konu olan 231 kişinin kullanmış oldukları toplam kredi miktarı Tablo 14'da görülmektedir. Buna göre toplam kredi kullanımı 549.211,00 TL olup, bunun 508.169,00 TL si Temel Kredi, 39.200,00 TL si Girişimci Kredisi ve 1.842,00 TL si Mikro Sigortadır.

Aynı dönemde üyelerin Gönüllü Tasarruf miktarları 19.874,00 TL olmuştur.

Tablo 14: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi Üyeleri Mikrokredi Kullanımları (TL)

Üye Sayısı	Temel Kredi	Girişimci Kredi	Mikro Sigorta	Toplam	Gönüllü Tasarruf
231	508.169,00	39.200,00	1.842,00	549.211,00	19.874,00

3.6. ANALİZ SONUÇLARI

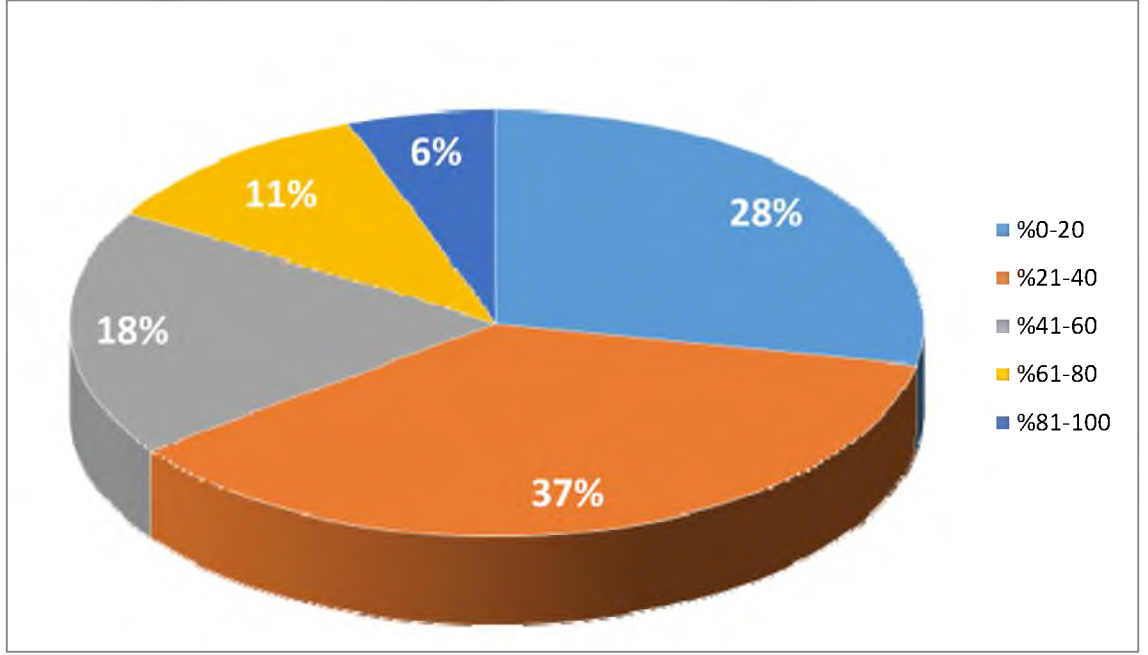
3.6.1. Gelir Artışı Oranları

Analize konu olan 231 üyenin, mikrokredi kullandıktan sonra gelirlerinde meydana gelen değişim incelendiğinde, %28.14'ünün gelirinde %0-20 aralığında, %36,80'inin gelirinde %21-40, %18.61'inin gelirinde %41-60, %10.82'sinin gelirinde %61-80 ve %5.63'ünün gelirinde %81-100 oranında gelir artışı olduğu gözlenmiştir. Gelir artış oranı ortalama olarak %37.14 olarak hesaplanmıştır (Tablo 15, Şekil 17).

Tablo 15: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi Üyeleri Gelir Artış Oranları

Artış Oranı	Frekans (N)	Yüzde %	Birikimli Yüzde (%)
%0-20	65	28,14	28,14
%21-40	85	36,80	64,94
%41-60	43	18,61	83,55
%61-80	25	10,82	94,37
%81-100	13	5,63	100,00
Toplam	231	100,00	

Şekil 17: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi Üyeleri Gelir Artış Oranları

Tablo 16: Türkiye Grameen Mikrofinans Programı Manisa Şubesi Üyeleri Gelir Artış Oranları (Descriptive Statistics)

	N	Minumum	Maksimum	Mean	Standart Sapma	Varyans
Gelir Artışı	231	0,00	1,00	0,3738	,25208	,064

3.6.2. Gelir Artışı İle Cinsiyet Arasındaki İlişki

Kişilerin gelirlerinde meydana gelen artışının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla non-parametrik Mann-Whitney U testi uygulanmıştır (Tablo 17). Test sonucunda $P=0,188 > 0,05$ olduğundan cinsiyet ile gelir artışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yani, erkek olan üyelerle kadın üyeler arasında, gelir artışı açısından $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark saptanmamıştır. Buradan hareketle gelir artışını

cinsiyetin etkilediği hipotezinin bu güven aralığında reddedildiğini söylemek mümkündür.

Tablo 17: Gelir Artışı ve Cinsiyet Arasındaki İlişki Analizi (Mann-Whitney U Testi)

Doğum Yılı Grupları	Frekans (N)	Yüzde %	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
KADIN	228	99	115,34	26296,50
ERKEK	3	1	166,50	499,50
Toplam	231	100,00		
Mann-Whitney U				190,500
Wilcoxon W				26296,500
Z				-1,318
Asymp. Sig. (2-tailed)				0,188

3.6.3. Gelir Artışı İle Yaş Arasındaki İlişki

Çalışmada kişilerin gelir düzeylerinde meydana gelen artışının yaş değişkenin göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. Yapılan test sonucunda $P=0,333>0,05$ olduğundan yaş ile gelir artışı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yani gelir artışı, yaş değişkeni $p<0,05$ düzeyinde etkilememiştir. Yaş değişkeni ile gelir artışı arasında anlamlı fark olmamasının sebebi yaş olgunluğuyla gelirin bağlantılı olmadığını düşündürmektedir. Burada bireylerin geçmişten gelen alışkanlıkları davranışlarında değişiklik yaratma gibi konular yaşa göre fark yaratır mı sorusunu da ortaya çıkarmıştır. Bu sorunun farklı çalışmalarla detaylı olarak incelenmesi faydalı olacaktır (Tablo 18).

Tablo 18: Gelir Artışı ve Yaş Arasındaki İlişki Analizi (Kruskal Wallis Testi)

Doğum Yılı Grupları	Yaş Grupları	Frekans (N)	Yüzde %	Sıra Ortalaması
1939-1944	76-71	3	1,30	84,17
1945-1950	70-65	7	3,03	138,29
1951-1956	64-59	14	6,06	122,79
1957-1962	58-53	25	10,82	123,06
1963-1968	52-47	36	15,58	107,83
1969-1974	46-41	32	13,85	116,20
1975-1980	40-35	44	19,05	135,07
1981-1986	34-29	40	17,32	111,79
1987-1992	28-23	26	11,26	94,50
1993-1996	22-17	4	1,73	77,00
Toplam		231	100,00	
Ki-Kare				10,223
Df				9
Asymp. Sig.				,333

3.6.4. Gelir Artışı İle Medeni Durum Arasındaki İlişki

Kişilerin gelirlerinde meydana gelen artışının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla non-parametrik Mann-Whitney U testi uygulanmıştır (Tablo 19). Test sonucunda, $P=0,524>0,05$ olduğundan gelir artışı açısından, medeni durumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yani $p<0,05$ düzeyinde gelir artışını medeni durumun etkilemediğini söylemek mümkündür.

Tablo 19: Gelir Artışı ve Medeni Durum Arasındaki İlişki Analizi (Mann-Whitney U Testi)

Medeni Durum	Frekans (N)	Yüzde %	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
Evli	195	84,42	117,20	22854,50
Bekar	36	15,58	109,49	3941,50
Toplam	231	100,00		
Mann-Whitney U				3275,500
Wilcoxon W				3941,500
Z				-,637
Asymp. Sig. (2-tailed)				,524

3.6.4. Gelir Artışı İle Hane Halkı Sayısı Arasındaki İlişki

Gelir artışında meydana gelen yüzde değişim üzerinde Hane halkı sayısı değişkeninin etkisini incelemek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır. $P=0,093>0,05$ olduğundan hane halkı sayısı ile gelir artışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bir başka ifadeyle, farklı hane halkı sayıları arasında gelir artışı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuç doğrultusunda, gelir düzeyindeki artış ile Hane Halkı Sayısı arasında ilişki olmadığını söylemek mümkündür.

Tablo 20: Gelir Artışı ve Hane Halkı Sayısı Arasındaki İlişki Analizi (Kruskall Wallis)

Hane Halkı Sayısı	Frekans (N)	Yüzde %	Sıra Ortalaması
1	5	2,16	49,00
2	35	15,15	101,23
3	66	28,57	111,36
4	71	30,74	122,47
5	41	17,75	133,35
6	12	5,19	118,25
7	1	0,43	76,00
Toplam	231	100,00	
Ki-Kare			10,864
Df			6
Asymp. Sig.			0,093

3.6.5. Gelir Artışı İle Ailede Çalışan Sayısı Arasındaki İlişki

Gelir artışı üzerinde ailede çalışan kişi sayısı değişkeni arasındaki ilişkiyi analiz etmek için Kruskall Wallis Testi uygulanmıştır. $P=0,374>0,05$ olduğundan ailede çalışan sayısı değişkeni ile gelir artışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tablo 21’de görüldüğü gibi gelir artışını ailede çalışan kişi sayısı etkilememiştir.

Tablo 21: Gelir Artışı ve Ailede Çalışan Kişi Sayısı Arasındaki İlişki Analizi (Kruskall Wallis Testi)

Ailede Çalışan Kişi Sayıları	Frekans (N)	Yüzde %	Sıra Ortalaması
0	1	0,43	61,00
1	109	47,19	114,41
2	108	46,75	121,61
3	11	4,76	90,77
4	1	0,43	15,00
5	1	0,43	116,50
Toplam	231	100,00	
Ki-Kare			5,356
Df			5
Asymp. Sig.			,374

3.3.6. Gelir Artışı İle Eğitim Durumu Arasındaki İlişki

Kişilerin gelirlerinde meydana gelen artış ile Eğitim Durumu değişkeni arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için Kruskall Wallis Testi uygulanmıştır. Yapılan test sonucunda $P=0,009<0,05$ olduğundan eğitim durumu değişkeni ile gelir artışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Yani $p<0,05$ düzeyinde gelir artışını, eğitim durumu değişkeni etkilemiştir. Bir başka ifadeyle $p<0,05$ düzeyinde eğitim durumları arasında gelir artışı açısından anlamlı farklılık vardır. Burada eğitim durumunun gelir artışını yüksek düzeyde etkilediği anlaşılmaktadır. Bireylerin eğitim durumları arttıkça daha farklı fırsatları değerlendirebildikleri ve pazarda daha etkin davranabildikleri veya kredileri daha doğru bir şekilde kullanabildiklerini söylemek mümkündür (Tablo 22).

Tablo 22: Gelir Artışı ve Eğitim Durumu Arasındaki İlişki Analizi (Kruskall Wallis Testi)

Eğitim Durumları	Frekans (N)	Yüzde %	Sıra Ortalaması
YOK	15	6,49	74,23
İLKOKUL	144	62,34	115,26
ORTA ÖĞRETİM	30	12,99	133,65
LİSE	36	15,58	111,06
YÜKSEKOKUL	6	2,60	179,67
Toplam	231	100,00	
Ki-Kare			13,623
Df			4
Asymp. Sig.			,009

3.6.7. Gelir Artışı İle Meslek Arasındaki İlişki

Gelir artışı ile meslek değişkeni arasındaki ilişkinin analizinde Kruskall Wallis Testi kullanılmıştır. $P=0,003<0,05$ olduğundan Meslek değişkeni ile gelir artışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Yani $p<0,05$ düzeyinde gelir artışını Meslek değişkeni etkilemiştir. Manisa ili, tarım ağırlıklı bir kent olması dolayısıyla yapılan çalışmada seçilen konunun tarım yönlü olması gelir düzeyini etkilemektedir. Bunu daha sonra günümüzde çalışanlar için önemli bir ihtiyaç olan ev yemekleri mesleği takip etmektedir. Diğer alanda seçilen konuların ne olduğuna yönelik detaylandırma yapılmadığından el işi zanaatta daha fazla mikrokredi kullanılmasına rağmen gelir düzeyinde fazla bir artışın gözlenmemesi benzer işlerin yapılması halinde o pazarda rekabet artması ve yapılan işlerin daha ucuza satılması gibi konuları düşündürmektedir (Tablo 23).

Tablo 23: Gelir Artışı ve Meslek Arasındaki İlişki Analizi (Kruskall Wallis Testi)

Meslek	Frekans (N)	Yüzde %	Sıra Ortalaması
ELİŞİ ZANAAT	105	45,45	108,97
ESNAFLIK	21	9,09	133,31
EV YEMEKLERİ	23	9,96	139,46
TARIM	9	3,90	158,67
TEKSTİL	46	19,91	91,76
DİĞER	27	11,69	136,96
Toplam	231	100,00	
Ki-Kare			17,795
Df			5
Asymp. Sig.			,003

3.6.8. Gelir Artışı İle Sosyal Güvence Durumu Arasındaki İlişki

Sosyal Güvence değişkeninin gelir artışı üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis Testinden yararlanılmıştır. Yapılan test sonucunda $P=0,287>0,05$ olarak hesaplanmıştır (Tablo 24). Buna göre sosyal güvence değişkeni ile gelir artışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yani gelir artışını sosyal güvence etkilemediği söylenebilir.

Tablo 24: Gelir Artışı ve Sosyal Güvence Durumu Arasındaki İlişki Analizi (Kruskall Wallis Testi)

Sosyal Güvence	Frekans (N)	Yüzde %	Sıra Ortalaması
YOK	8	3,46	102,94
YEŞİL KART	44	19,05	100,17
SSK	134	58,01	123,62
BAĞ-KUR	27	11,69	107,11
DİĞER	18	7,79	117,11
Toplam	231	100,00	
Ki-Kare			5,003
Df			4
Asymp. Sig.			,287

SONUÇ ve ÖNERİLER

Dünyada yoksulluk ve yoksullukla mücadele konusunda karşımıza çıkan en önemli finansal argümanlardan birisi Mikrofinans ve Mikrokredi kavramlarıdır. İlk olarak 1976 yılında Bangladeş'te uygulanmaya başlayan Mikrokredi uygulamaları, devam eden yıllarda yoksullukla mücadelede ve refah düzeyinin artması konusunda stratejik bir finansal araç haline gelmiştir. Mikrokredi, genellikle kayıt dışı olarak faaliyet gösteren küçük işletmelere ya da kendi işini kurmak isteyen girişimcilere hammadde ve malzeme alımı, iş için gerekli makinelerin temini, işletme sermayesi ihtiyacının karşılanması gibi amaçlarla verilen kredilerdir. Mikrofinans kavramı, mikrokredi kavramından çok daha geniş kapsamlıdır.

Türkiye'de Mikrokredi uygulamalarının başlangıcı 1995 yılıdır. Bu yıldan sonra farklı kurumlarca çalışmalar yürütülmüştür. Bunlar içerisinde Türkiye Grameen Mikrokredi Programı önemli bir role sahiptir. 2003 yılında ilk olarak Diyarbakır'da başlatılan TGMP (Türkiye Grameen Mikrokredi Programı), daha sonraki yıllarda hızla yaygınlaşmıştır.

Çalışmada dar gelirli kadınlara iş kurma ya da var olan işlerini sürdürmeleri amacıyla birçok az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan Türkiye Grameen Mikrofinans Programı'nın Manisa ilindeki uygulaması incelenmiştir.

TGMP Manisa Şubesi, mikrokredi faaliyetlerine 2009 yılında başlamıştır. Manisa'da 6 yıl içerisinde toplam 531 kadına ulaşılmış olup, bunların 406'sını şu anda aktif olarak mikro kredi kullanmaya devam etmektedir. TGMP Manisa Şubesi, ilk krediyi verdiği tarihten bugüne kadar, toplam 21 merkezde 187 grup ve 531 üyeye 1.883.502,54 TL mikro kredi dağıtmış, dağıttığı bu paranın 1.579.279,81 TL'sini ise tahsil etmiştir. Bugün itibariyle Şube'nin mikro kredi kullanan 406 aktif üyesi bulunmaktadır.

Manisa Grameen Bankası Mikro Finans Şubesi'nden alınan bilgiye göre, mikro kredilerin geri dönüş oranının %100 olduğunu belirtmektedirler. Zaten

Dünyadaki ve Türkiye'deki mikro kredi geri dönüş oranları incelendiğinde, bu oranın %100'e yakın olduğu dikkat çekmektedir.

Bilindiği üzere mikrokredi felsefesinde en önemli unsurlarından biri, kredi verilirken beş kişiden oluşan grup yöntemi uygulanması ve borç ödemeleri için klasik yöntemlerde kullanılan teminat araçlarına yer verilmemesidir. TGMP tarafından özellikle son yıllarda kredi verilmesi ve geri ödeme süreçlerinde teknolojiye yararlanma konusunda ciddi çalışmalar yapılmıştır. Mobil uygulamalar konusunda Türkcell ile yapılan işbirliği hem üyelerin hizmetlerden daha kolay ve aktif yararlanmasını sağlamış hem de TGMP'nin fon kaynaklarına katkı oluşturmuştur. Ancak Türkcell hizmetlerin üzerinden gerçekleştirilen bu uygulamalarda zaman içerisinde üyelerin fatura ödemelerinden kaynaklanabilecek sorunlar, mikrokredi hizmetlerinden yararlanmalarında da aksaklığa sebep olabilecektir. Hatta, GSM şirketine telefon faturası ödenememesinden doğabilecek mahkeme ve icra uygulamaları, üyelerde konunun mikrokredi kullanımındankaynaklı olduğu gibi yanlış bir algının oluşmasına sebep olabilecektir. Bu sebeplerle Türkiye genelinde yaygın bir şube yapısına sahip ve binlerce üyesi bulunan bir kuruluş olarak TGMP'nin kendi mobil alt yapısını kurması ve kendi mobil uygulamaları üzerinden hizmet vermesi oldukça önemli bir gelişme olacaktır.

TGMP Manisa Şubesi fonlarının önemli bir kısmını Kamu Kurum ve Kuruluşlarının sağlamış olduğu fonlar oluşturmaktadır. Türkiye geneli şubelerin fon kaynakları incelendiğinde Kamu Kurum ve Kuruluşları ile birlikte banka kredileri ve bağışçıların paylarının da önemli olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde sağlanan fonların %38'i il özel idarelerinden %44'ü ise yurt içi ve dışı kredilerden sağlanmaktadır. Hatta bazı illerdeki şubelerde fon kaynaklarının tamamen bağışçılar tarafından sağlandığı görülmektedir. Manisa ilinde de bağışçı fonlarının artırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Bu özellikle mikrokreditinin amacı olan yoksullukla mücadele konusunda toplumsal farkındalığın ve katkının sağlanması anlamında önemlidir.

Manisa’da mikrokredi kullanıcılarının sosyo-ekonomik yapıları incelendiğinde ağırlıklı olarak orta yaş grubundan kişilerin daha fazla kredi kullandığı, evli olanların daha fazla olduğu, hane halkı sayısının ortalama 3-5 aralığında olduğu ve bunlardan ortalama 2 kişinin çalıştığı ve çoğunun eğitim durumlarının ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir.

Manisa’da mikrokredi kullanıcılarının genel olarak meslek dağılımı incelendiğinde çoğunun el işi zanaatla ilgilendiği görülmektedir. Kadınların ağırlıkta olduğu bir grupta ve ilköğretim ağırlıklı bir eğitim düzeyinde el işi zanaat (Boncuk işleme, Çarşaf Dikimi, Çiçek Yapımı, Elişi, Nakış, Örgü, pikoculuk, Sepet Yapımı, Süs Eşyası Yapımı, Terzilik, Yorgancılık) yapmak gelir sağlamak açısından bölgede en fazla gerçekleştirilen meslek olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kişilerin tamamının bir sosyal güvencesi bulunmaktadır.

Çalışmada, Türkiye’deki yoksullukla mücadele çalışmaları ve bunda kullanılan en önemli araçlardan biri olan mikrokredi uygulamalarının mevcut durumunu ve etkilerini daha iyi ortaya koyabilmek, mikrokredi kullanımında başarıyı yani gelir artışını etkileyen sosyo-ekonomik faktörleri tespit edebilmek ve önerilerde bulunmak amacıyla TGMP Manisa Şubesi’nden 231 üyeye ait verilerde yapılan analiz sonucunda: eğitim ve meslek gurubu faktörleriyle kişilerin gelirlerindeki artış oranı arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Diğer sosyo-ekonomik faktörlerin gelir artışı üzerine anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Manisa’da mikrokredi kullanan kişilerin gelirindeki artış ile meslek gurubu arasında anlamlı ilişki olması, daha başarılı görülen mesleklerin özellikle tarımsal faaliyetler, el işi ve zanaat kolları olmasından yola çıkarak, Manisa’nın tarımsal ağırlıklı bir kent oluşunun tarımsal faaliyetlerdeki, el işi ve zanaat kolundaki mesleklerin ise genellikle kişiler tarafından iyi bilinen, önceden bilinen ya da kolay öğrenilen meslekler oluşunun etkisinden bahsedilebilir. Bu sonuçtan hareketle, mikro kredi uygulamalarında bulunulan yörenin sosyo-ekonomik yapısına uygun ve kişilerin rahatlıkla uyum göstereceği meslek dallarında daha fazla destek olunması

teşvik edilmelidir. Yöre ve bölgenin ekosisteminin de ele alınarak başvuru için gelen bireylerin yeteneklerine göre uygun seçimlerde bulunması da bu şekilde sağlanabilir.

KAYNAKÇA

1. **AKBIYIK, N. , L. Şahin (2010).** “Mikrokredi Uygulaması ve Ekonomik Kriz”, Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-I 15-16 Nisan Malatya, 2010, e-kitap: <http://ozal.congress.inonu.edu.tr/pdf/102.pdf>,
2. **AKGÜL, Aziz (2011).** Türkiye’de Mikro Kredi Uygulaması, Türkiye İsrâfı Önleme Vakfı, <http://www.israf.org/indir/mikrokredi.pdf>, Erişim Tarihi: 09.01.2015.
3. **ALPTEKİN, Kamil (2008).** “Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal Hizmetlerin Görünümü”, www.sosyalhizmetuzmani.org/kuresellesmesosyaldevlet.doc,s.2-3, Erişim Tarihi: 25.11.2008.
4. **ALTAY, Asuman (2007).** “Küreselleşen Yoksulluk Olgusunun Önlenmesinde Mikrofinansman Yaklaşımı”, Finans, Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt:44, Sayı 510, 2007, Sayfa 57-67.
5. **ARCH, Gail (2005).** “Microfinance and Development: Risk and Return From a Policy Outcome Perspective”, Journal of Banking Regulation (2005) 6, Sayfa 227–245.
6. **ATEŞ, Gürkan (2012), Eren ÖĞÜTOĞULLARI,** "Türkiye'de Yoksullukla Mücadelede Mikrokredi Uygulamaları", Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2012, Cilt 14, Sayı 2, Sayfa 33-54.
7. **BALTACI, Nediha Ö (2011).** “*Kadınları Güçlendirme Mekanizması Olarak Mikrokredi*”, TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2011, 168 Sayfa.
8. **BAYRAKTURAN, Yusuf, Merve AKATAY (2012).** “Kentsel Yoksulluk ve Mikro Finansman: Kocaeli Örneği”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2012, 24: 1 – 34.
9. **BERTRAND, M., Karlan, D. S., Mullainathan, S., Shafir, E., & Zinman, J. (2009).** What’s Advertising Content Worth? Evidence From a Consumer Credit Marketing Field Experiment. Yale University Economic Growth Center Discussion Paper, (968).

10. **BİLEN, Ömer (2003).** “Bölgesel/Yerel Kalkınmada Kullanılabilecek Finansal Sistemler, Aracı Kurumlar ve Türkiye İçin Önergeler”, Devlet Planlama Teşkilatı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara 2003, s.49.
11. **BWIRE, F. N., Mukasa, G., Mersland, R. (2008).** Access to Mainstream Microfinance Services by Persons With Disabilities.
12. **CAN, Muharrem (2008).** “Mikrofinans Yönteminin Yoksullukla Mücadelede Kullanımı ve Türkiye’de İşsizliği Önlemede Uygulanabilirliği”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, 144 Sayfa.
13. **CAN, Yeşim ve Aslı Karataş (2007).** “Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği”, Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F.Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, Konya, 2007.
14. **CARRETTA, A., Farina, V., Schwizer, P. (2010).** The “day after” Basel 2: do Regulators Comply with Banking Culture?. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 18(4), 316-332.
15. **CHENG, E., & D. Ahmed, A. (2014).** The Demand for Credit, Credit Rationing and the Role of Microfinance: Evidence From Poor Rural Counties of China. *China Agricultural Economic Review*, 6(2), 295-315.
16. **COMCEC,** “Yoksulluğun Önlenmesinde Mikrokredi Uygulamaları ve Türkiye” [www.comcec.org/EN/belge/arsiv/doc/TURKEY%2023-07%20CR\(1\)TR.doc](http://www.comcec.org/EN/belge/arsiv/doc/TURKEY%2023-07%20CR(1)TR.doc),s.12 (Erişim Tarihi:21.10.2008)
17. **CONROY, John (2006).** “Successful Microfinance in the Pacific: Achieving Financial Inclusion.” Forum Economic Ministers’ Meeting in. 2006.
18. **ÇİFTÇİ, Necati, Refiye Akkul (2012).** "Cİnsiyetler Arası Gelir Eşitsizliğini Gidermede Bir Araç Olarak Mikro Kredi: Bilecik İli Uygulaması", Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Kış 2013, Cİlt:4, Sayı 2.
19. **DE KLERK, Ton (2008).** “Funding for Self-employment of People with Disabilities. Grants, Loans, Revolving Funds or Linkage with Microfinance Programmes.” *Leprosy review* 79.1 (2008): 92-109.
20. **DEATON, Angus (2004).** Measuring Poverty. Princeton Research Program in Development Studies Working Paper.

21. **DJURAEV, Nurcan (2008).** “Mikrokredi Sistemi ve Kırgızistan”, Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans tezi, 2008, 68 sayfa.
22. **DOĞAN, Bahar Burtan, Mehmet Kaya (2013).** “Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Sistemi: Diyarbakır Örneği”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar-2013, Cilt:12, Sayı:45, Sayfa 144-170.
23. **DOLUN, Leyla (2005).** Mikro Finansman, (Uzmanlık Tezi, Kalkınma Bankası), Nisan, Ankara. http://www.kalkinma.com.tr/data/file/raporlar/ESA/ga/2007-GA/GA-07-05-28_Mikro_Finansman.pdf, Erişim Tarihi: Şubat 2014.
24. **DÖŞEYEN, Adil (2007).** “Yoksullukla Mücadele Programlarından Mikrokredi ve Türkiye’de Diyarbakır Örneği Başarı Değerlendirmesi”, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, 180.
25. **DPT, (2007).** Dokuzuncu Kalkınma Planı Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara: DPT Yayını.
26. **DÜNDAR, Seher Ozan (2007).** “Mikrofinans”, Türkiye Kalkınma Bankası Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, GA-07-05-28, Ankara, 2007, 41 Sayfa.
27. **European Microfinance Platform (2009).** 2nd European Microfinance Award Social Responsibility in Microfinance, Number 2, May 2009, <http://www.e-mfp.eu/>, Erişim Tarihi: Aralık 2015.
28. **GÖKYAY, Çağatay (2008).** “Türkiye’de Mikrokredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları”, TC. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2008, 112 sayfa.
29. **GUTIERREZ, Nieto, Carlos Serrano-Cinca, Juan Camón-Cala (2011).** "A Credit Score System for Socially Responsible Lending," Working Papers CEB 11-028, ULB - Universite Libre de Bruxelles.
30. **GÜLER, Birgül Ayman (2005).** “Sosyal Devlet ve Yerelleşme”, Yasal Değişim Sürecinde İnsan, Toplum, Çevre, Kent ve Mimarlık Sempozyumu, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi, 2005.
31. **GÜNDOĞAN, Naci (2008).** “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele”. Ankara Sanayi Odası Dergisi, (Ocak / Şubat).
32. **GÜNDÜZ, Gökhan Sait (2007).** Sosyal İçerme Politikalarının Uygulanmasında Kamu İstihdam Kurumlarının Rolü, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara 112 sayfa.

33. **GÜNEŞ, Samet (2009).** “Yoksullukla Mücadelede Mikro kredi Uygulamaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri”, TC. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara, 2009, 164 Sayfa.
34. **GÜZEL, Simla (2011).** “Kadın Yoksulluğu ile Mücadelede Dünya Bankası ve Mikro Kredi Uygulaması: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme”, Azerbaycan Vergi Dergisi, 2011,s. 79-96.
35. **Handicap International (2006).** “21. Good Practices for the Economic Inclusion of People with Disabilities in Developing Countries - Funding Mechanisms for Self-Employment”, August 2006
36. **HELMS, Birigit (2006).** “Access for All: Buiding Inclusive Financial Systems”, Washington DC, CGAP, http://www.microfinancegateway.org/files/30667_file_Book_AccessforAll.pdf,s. 16-19, Erişim Tarihi: 14.07.2008.
37. **ISLAM, Noor (2006).** “Mikrofinans uygulamalarında Bangladeş Örneği ve Türkiye’de Başarı Koşulları”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2006, 189 Sayfa.
38. **JEBARAJAKIRTHY, C., LOBO, A. C. (2014).** War Affected Youth as Consumers of Microcredit: An Application and Extension of the Theory of Planned Behaviour.*Journal of Retailing and Consumer Services*, 21(3), 239-248.
39. **KARAPINAR, Kayanur (2010).** "Türkiye'de Yerel Kalkınma Modeli Olarak Mikrofinans Sistemi: Bursa Örneği", T.C., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2010.
40. **KHOJA, F., S. LUTUFALI (2008).** "Micro-financing: An Innovative Application of Social Networking." Ivey Business Journal 72.1 (2008): 1-9.
41. **KORKMAZ, Turhan, M. Fatih BAYRAMOĞLU (2007).** “Yoksullukla Mücadelede Mikrofinans Modeli ve Mikrofinans Kuruluşlarının Finansal İşlevleri”, “MUFAD JOURNAL - SAYI 34 - NİSAN 2007, <http://journal.mufad.org/attachments/article/380/11.pdf>, Erişim Tarihi 2013
42. **Latifee, H. I. (2003).** " Micro-credit and Poverty Reduction", Presented at the International Conference on ” Poverty Reduction through Microcredit", held at Ceylan Inter-Continental Hotel, Taksim-Istanbul, Turkey from June 09-10, 2003.
43. **Latifee, H. I. (2009).** "Grameen Dialogue."

44. **LEWIS, C. (2004).** Microfinance From the Point of View of Women with Disabilities: Lessons From Zambia and Zimbabwe. *Gender & Development*, 12(1), 28-39.
45. **LEWIS, Cindy. (2004).** Microfinance from the Point of View of Women with Disabilities: Lessons from Zambia and Zimbabwe. *Gender and Development* 12, 28-39.
46. **LEYMAT, Anne,** “Inclusive Microfinance: Reaching Disabled People through Partnership Development, Livelihood Technical Advisor”, Handicap International.
47. **Maenpaa, I., Voutilainen, R. (2011).** “The Power of Integration of Combined Offerings Between a Bank and an Insurance Company.”, Paper accepted for presentation at the 5th BMM Business Marketing Management Conference, held at 18-20 May 2011, Tampere, Finland
48. **MAENPAA, Irinja (2012).** “Drivers of Cross-Sectoral Cross-Buying Behaviour Among Business Customers” *International Journal of Bank Marketing* 30.3 (2012): 193-217.
49. **MERSLAND, R., EGGEN, Ø. (2007).** You Cannot Save Alone - Financial and Social Mobilization in Savings and Credit Groups. Oslo, Norway, NORAD.
50. **MERSLAND, R. (2005).** Microcredit for Self-Employed Disabled Persons in Developing Countries. Available at SSRN 970519.
51. **MERSLAND, R. (2005).** Microcredit for selfemployed disabled persons in developing countries. . Oslo, Atlas Alliance, Norway.
52. **OBAIDULLAH, Mohammed (2007).** "Role of Microfinance in Poverty Alleviation: Lessons from Experiences in Selected IDB Member Countries", Islamic Development Bank.
53. **OKTAYER, Nagihan, Murat ÇAK (2007).** “Sosyal Güvenlik Perspektifinde Mikrofinans Sisteminin Değerlendirilmesi”, 22. Türkiye Maliye Sempozyumu, 9 - 13 MAYIS 2007.
54. **ÖNER, Emine ve diğerleri (2008).** “Mikrofinans Sistemi ve Ticari Bankaların Mikrofinans Sistemindeki Yeri”, *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 2008/2, Sayfa 55-74.
55. **ÖZ, Cihan Selek, Cavit ÇOLAKOĞLU (2014).** “Türkiye’de Mikro Kredi Uygulamasının Sakarya İli Özelinde İncelenmesi”, *Çalışma ve Toplum, DİSK Birleşik Metal-İş Sendikası Dergisi*, 2014/4, <http://www.calismatoplum.org/sayi43/oz.pdf>.

56. **ÖZKAN, Hatice; Koç Kırdas, Evren; Koç, Taylan (2012).** “Yoksulluk Sorununu Görmeyen Bir Kalkınma Modeli Olarak Yönetişimci Kalkınma: Adana Örneği”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi Cilt: 67 Sayı: 4 Sayfa: 089-124 DOI: 10.1501/SBFder_0000002265 Yayın Tarihi: 2012.
57. **PACIFIC ISLANDS FORUM SECRETARIAT (2006).** “Successful Microfinance in The Pacific: Achieving Financial Inclusion”, Forum Economic Ministers Meeting, Honiara, Solomon Islands, 3-5 July 2006
58. **PUTZEYS, Ruth (2002).** "Micro Finance in Vietnam: Three Case Studies", The Belgian Technical Cooperation of Hanoi, Vietnam. Hanoi, May 2002, <http://huongduongtxd.com/mfcase3.pdf>.
59. **QAYYUM, Abdul, Munir Ahmad (2006).** "Efficiency and Sustainability of Micro Finance Institutions in South Asia", Pakistan Institute of Development Economics (PIDE) Pakistan, http://saneinetwork.net/Files/06_07.pdf
60. **Resmi Gazete (2005).** “İl Özel İdaresi Kanunu”, Kanun Numarası: 5302, Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 4/3/2005 Sayı : 25745.
61. **SAKARYA, Şahin (2005).** “Yerel Kalkınmanın Finansal Dinamiği: Mikrofinans ve Türkiye’deki Gelişmeler”, 1. Yerel Ekonomiler Kongresi, Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF, Konya, 2005, S.98-107.
62. **SIMANOWITZ, A. (2001).** Thematic report No. 4: Microfinance for the Poorest: A review of issues and ideas for contribution of Imp-Act. Improving the impact of microfinance on poverty Imp-Act.
63. **Şekerbank (2008),** “Türkiye’de Mikrofinans”, 2008, İstanbul.
64. **ŞENGÜR, Mehmet, Sami Taban (2006).** "Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Haziran 2012, 13(1). 59-89.
65. **ŞENSES, Fikret (2006).** Küreselleşmenin Öteki Yüzü. 4. Baskı, İstanbul: İletişim Y. (<http://12Hwww.israf.org>)
66. **TGMP (2010).** Türkiye Grameen Mikrofinans Programı 2010 Yılı Faaliyet Raporu, <http://www.tgmp.net/Raporlar/556c9299-28db-4635-8f0c-cba3fa4e084d.pdf>, Erişim: 25 Ocak 2016.
67. **TGMP (2015),** Türkiye Grameen Mikrofinans Programı, Yıllık, Aylık ve Haftalık Raporları, 2015, <http://www.tgmp.net>, Erişim Tarihi: 25 Ocak 2016.

68. **TRAUTSOLT, J., Johnsen, J. (2012).** International Anti-Money Laundering Regulation of Alternative Remittance Systems: Why the Current Approach does not Work in Developing Countries. *Journal of Money Laundering Control*, 15(4), 407-420.
69. **TÜİK** Haber Bülteni, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları, 2014, Sayı: 21824, 02 Ekim 2015, [Http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21824](http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21824)
70. **TÜİK** Haber Bülteni, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2014 Sayı: 18633, 18 Eylül 2015, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18633>
71. **TÜİK**, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2006-2014, <http://www.tuik.gov.tr/>, Erşim Tarihi: Ocak 2015.
72. **TÜİK**, 2014 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18690>
73. Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (2015). <http://www.israf.org/>.
74. **UDNP (2010).** YOKSULLUĞA KARŞI İŞ ÇÖZÜMLERİ- Kapsayıcı iş modelleri gelişmekte olan Avrupa ve Orta Asya'da nasıl herkes için fırsatlar yaratır, Yönetici Notları, 2010
75. **UN (2006)** Building Inclusive Financial Sectors for Development, New York, United Nations.
76. **WIDIARTO, Indra, Ali EMROUZNEJAD (2015).** "Social and Financial Efficiency of Islamic Microfinance Institutions: A Data Envelopment Analysis Application", Socio-Economic Planning Sciences, Volume 50, June 2015, Pages 1-17.